

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Ústav dějin křesťanského umění

Ngoc Bich Buiová

Objevení východu a jeho tajů

Bakalářská práce

Vedoucí práce: prof. PhDr. Jaroslav Čechura, DrSc.

Praha 2017

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 15.6.2017

Ngoc Bich Buiová

Bibliografická citace

Objevení východu a jeho tajů / Bakalářská práce / Ngoc Bich Buivoá; vedoucí práce: prof. PhDr. Jaroslav Čechura, DrSc. -- Praha, 2017. – s. 50

Anotace

Ráda bych se ve své bakalářské práci věnovala cestám českých cestovatelů na východ, při nichž objevili Asii. Zaměřila bych se převážně na jihovýchodní Asii a pokud bude dostatek materiálu tak na mou rodnou vlast, Vietnam. Práci bych se ráda přiblížila k pocitům tehdejšího cestovatele a jeho vnímání nově objeveného asijského světa. Zajímá mě střet a šíření křesťanství, které s sebou přináší cestovatelé, s buddhismem a jeho zvyky. Ráda bych se věnovala v jedné kapitole také porovnání obou náboženství a jejich oblíbenosti v té době mezi obyvateli Asie. Také mě zajímá, jakému přijetí se dostalo samotným cestovatelům od obyvatel Asie. Určitě bych se také zaměřila na mezinárodní obchod mezi kontinenty, protože Asie byla pro Evropu orientální království k obchodu. Možná bych se v jedné kapitole ráda zabírala také mentalitou evropského člověka a asijského člověka. Cílem této práce bude znovuobjevení dálného východu pomocí dochovaných pramenů. A pochopení nápadu cestovatelů k vydání se na tuto cestu.

Klíčová slova

Cestovatelé, Asie, Indie, Čína, Japonsko, Filipíny, Vietnam, misie, jezuitský řád, český, objevení

Počet znaků (včetně mezer): 80 473

Abstract

I would like to, in my bachelor thesis preoccupied journeys of Czech travellers eastwards, during which they discovered Asia. I will focus mainly on Southeast Asia and if there is enough material on my homeland Vietnam. I would like to approach to the feeling of former travelers and the perception of newly discovered Asian world. I'm interested in conflict and the spread of Christianity that brings travelers with Buddhism and its habits. I would like to devote one chapter also to compared two religions and their popularity at that time among the inhabitants of Asia. I'm also interested in which acceptance did travelers get from residents of Asia. I will also focused on the international trade between continents, because Asia was for Europe oriental kingdom for business. Maybe in one chapter I would like to compare the mentality of European man and an Asian man. The aim of this thesis will be the rediscovery of the East using the surviving sources. And understanding the idea for travelers to expense on this journey.

Keywords

Travelers, Asia, India, China, Japan, Philippines, Vietnam, mission, The Jesuit Order, czech, discovery

Poděkování

Tímto bych velice ráda poděkovala vedoucímu své práce, panu prof. PhDr. Jaroslavu Čechurovi, DrSc., za odborné vedení, cenné rady, připomínky, ochotu a také za trpělivost, kterou se mnou během psaní této práce měl. Bez podpory pana profesora, by tato práce nemohla vzniknout. Také bych chtěla poděkovat své rodině a příteli za podporu.

Obsah

Úvod.....	7
1. 15. století v historickém kontextu	8
1.1. Španělsko v 15. století.....	8
1.2. Objevení nového světa	9
1.2.1. Kolumbovy cesty.....	10
1.2.2. Portugalsko a jeho plavby	11
1.3. Objevení Indie	12
2. Počátky šíření křesťanství	15
2.1. Počátek cestovatelství.....	16
2.2. Cestující a cestovatel	17
2.3. První Češi ve světě	17
3. Cesty českých misionářů do Asie	21
3.1. Cesty do Indie.....	21
3.1.2. Čeští misionáři v Indii	22
3.2. Cesty do Číny	24
3.2.1. Čeští misionáři v Číně	25
3.3. Cesty do Japonska	27
3.3.1. Čeští misionáři v Japonsku.....	28
3.4. Cesty na Filipíny	29
3.4.1. Čeští misionáři na Filipínách.....	30
3.5. Cesty do Vietnamu	31
3.5.1. Vytrvalost Alexandra de Rhodese.....	34
3.5.2. Čeští misionáři ve Vietnamu	37
Závěr	39
Seznam literatury	40
Seznam obrazové přílohy:.....	42

Úvod

Jako Vietnamka narozená v České republice mi chyběly vazby na rodnou zem mých rodičů. Považovala jsem se více jako Češka než Vietnamka. To se však změnilo, když jsem ve své dospělosti navštívila Vietnam a začala objevovat a oceňovat jeho krásy, historii i jeho kořeny. Nikdy by mě v minulosti nenapadlo, že Vietnam a celkově Asie bude lákat i evropského a hlavně českého cestovatele.

Osobní zájem napsat práci na téma cestovatelství a putování do zcela odlišné kultury, světa se dostavil po zjištění, že křesťanství má v Asii silnou podporu. Touto prací bych chtěla vysledovat osudy cestovatelů, kteří se vydali na cestu na východ a zjistit, jaké pohnutky je k tomu vedly. V práci bylo cílem se zaměřit na problematiku samotných cest, co s sebou nesly, jak probíhalo šíření víry nebo střet s tamní vírou, chápání obyvatel, kultury, zvyků a také zda obyvatelstvo víru pochopilo a přijalo. Tyto osudy také nevyhnutelně odkrývají negativní stránku věci a to snahu tamní vlády potlačit šíření křesťanství misionáři, často i násilnými praktikami.

O objevení Asie a celkově o zámořských objevech bylo napsána celá řádka publikací. Rovněž o šíření křesťanství, misiích a jezuitském řádu ze kterých je možné čerpat. Cílem mé práce bude popsat život a osudy prvních českých misionářů, kteří se vydali na cestu do Asie a také tam nějakou část svého života strávili.

1. 15. století v historickém kontextu

Je potřeba uvažovat v souvislostech a připomenout si, co 15. století obecně přineslo. V Zemích koruny české je Praha na dost vysoké úrovni: založení univerzity v roce 1348 Karlem IV. a následně roku 1409 vyhlášen Kutnohorský dekret. Patnácté století se pro České země nese ve znamení husitských válek. V roce 1410 je zvolen římským králem Zikmund Lucemburský, který svolal známý koncil v Kostnici, kde byl upálen rektor pražské univerzity Jan Hus. Následuje První pražská defenestrace, křížové výpravy a založení Tábora Janem Žižkou. Taková je situace v Zemích koruny české. Kdežto v roce 1429 Jana z Arku mění průběh Stoleté války a rok 1453 znamená pád Konstantinopole a tím i konec Byzantské říše. Druhá polovina století se nese ve znamení významných událostí, které se týkají zejména Španělska.

1.1. Španělsko v 15. století

Do Španělska se v této době pozvolna dostává renesance, jejímž domovem je Itálie. Právě renesance měla velký vliv na politické a kulturní dění, ale i na myšlení společnosti. Vzrůstá zájem o racionální a empirickou vědu, literaturu, architekturu a pro nás to podstatné: zájem panovníků o nové techniky, vznik mechaniky apod. V neposlední řadě vynález knihtisku v roce 1452 Johannem Gutenbergem. Fenoménem tohoto století je snaha být nejmocnější zemí Evropy. *Konkurenční boj zemí, zejména těch, které mají výhodnou polohu u moře, tj. Itálie a Španělsko, nutil více obchodovat, ba víc, obchod ovládat. K tomuto bylo potřeba loďstvo, které již od 13. století měla Itálie, jak uvádí český historik Josef Janáček.¹* Tímto způsobem začíná mířit do Evropy nejrůznější zboží – od koření, tabáku po textilie. A byli to právě Italové (konkrétněji Janované), kteří měli kontrolu téměř nad celým evropským obchodem.

Nejméně se v tomto směru daří Portugalsku, které hospodářsky zaostává, a tak k němu byla chována obchodní nedůvěra. Středomoří, nezávisle na sobě a aniž by si to uvědomovalo, shromažďuje podněty, které v budoucnu vyústí v éru velkých objevů.

¹ JANÁČEK 1970 – Josef JANÁČEK: Portréty: Kryštof Kolumbus. Praha 1970, 11

Společným jmenovatelem se stal obchod, na který, měly rozhodující význam tři faktory: všeobecná měnová krize, vyvolaná poklesem zásob drahého kovu v Evropě, všeobecný růst poptávky po asijském a africkém zboží a posledním byla hrozba turecké expanze, která mohla zvrátit rovnováhu mezi arabským a italským obchodem. Cíl byl jasný: vytvořit novou trasu světového obchodu, která by s konečnou platností zlikvidovala hegemonii Středozeří. I finančně ohrožené Portugalsko hledá nové cesty, způsoby a proto nabízené spojení a pomoc Italů vítalo. Portugalsko se začíná vzdmáhat a za vlády Jana II. uplatňuje nejprísnejším způsobem monopolní práva na obchod s koloniemi v Africe. I Španělsko neznalé mořeplaveckých objevů, se chtělo nějakým způsobem přizivit na výnosu afrických kolonií. Ale za války mezi Portugalskem a Španělskem v roce 1475, kdy se boje přenesly i na moře, byl obchod ochromen.

Centrum Lisabonu se zachvělo, když Bartolome Diaz dokázal obeplout Afriku: nově vyřčený cíl a sen všech námořníků, objevitelů a obchodníků se zdá být reálný, totiž, že cesta za obchodem do Indie je možná, otevřená a uskutečnitelná. *Španělsko na začátku druhé poloviny 15.století zatím řešilo naprosto odlišné problémy. V roce 1474 zemřel kastilský panovník Jindřich IV. A v zemi vypukla dynastická krize.*² Ačkoli svazek Isabely Kastilské a Ferdinanda Aragonského byl zpečetěn roku 1469, teprve po smrti aragonského krále Juana II. Se obě koruny definitivně sloučí. Dříve rozdrobené Španělsko se sjednotilo a přestože nové soustátí dokázalo mnoho pozitivního, například koexistenci tří monoteistických náboženství islámu, křesťanství a judaismu na jednom území, vznikla také méně pozitivní inkvizice. Tato silná instituce měla přispět k novému záměru Katolických králů přetvořit Španělsko pouze na křesťanský stát, tím se stává 2. ledna 1492.

1.2. Objevení nového světa

Objevení Nového světa splývá s počátkem moderního období evropských dějin. Výbuch energie, s nímž Evropa rozšířila svou moc a kulturu do světa, byl epochální silou novověku. Evropská expanze vycházela ze zvláštních modelů a institucí, jimž se novověk lišil od středověku, a zase je zpětně ovlivňovala: oživení učenosti a rozkvět zvědavosti ducha; prudký nárůst obchodu, měst a moderní městské správy; úpadek feudalismu a

² CHALOUPEK 2005 – Jiří CHALOUPEK: Stručná historie států: Španělsko. Praha 2005, 58

vznik národních států; náboženská horlivost zplozená protestantskou reformací a katolickou protireformací; na temnější straně pak některé staré hříchy – hrabivost, dobytvačnost, rasismus a otroctví. V 15. století se tyto síly spojily a upřely svůj evropský pohled k novým zemím, které měly být dobytý a osídleny, a na nové lidi, kteří měli být obráceni na víru, zcivilizováni a vykořistěni. Zvláště je vábilo kouzlo Asie, téměř mystické země koření, hedvábí, šperků a milionů pohanů, kteří mohli být pokřtěni. *Marco Polo se vrátil z Orientu oslněn krajem, kde „se písek třpytí a jiskří drahokamy a vzácnými kovy“.*³ Stejně však bylo ceněno i koření – pepř, muškátový ořech a hřebíček, tak důležité k uchování potravin zejména v jižní Evropě, kde teplé a vlhké počasí urychlovalo zkázu.

1.2.1. Kolumbovy cesty

Kryštof Kolumbus byl člověk, jehož rozpínavou fantazii bájné bohatství Orientu přitahovalo. Kolumbus se narodil v roce 1451 jako syn italského tkalce a vydal se v raném věku na moře, přičemž nedostatek formálního vzdělání nahrazoval studiem zeměpisu, mořeplavby a latiny. Jako mladík podnikl cesty do Anglie a na Island a během osmdesátých let 15. století zosnoval plán, jak dosáhnout Asie plavbou na západ. Kolumbus hledal podporu ve Španělsku a po letech zklamání ji od španělských vládců Ferdinanda a Isabely konečně získal. Kolumbus najal loď Santa Maria a španělské město Palos dodalo dvě menší karavely, Pintu a Niňu. Malá eskadra s osmdesáti sedmi muži vyplula 2. srpna 1492 z Palosu vedena nepřesnými výpočty směřovala k západu, kde podle Kolumbovy domněnky ležela Asie.

12. října 1492 zvolala hlídka „Tierra!Tierra!“ (Země! Země!). Byl to ostrov v Bahamách, který Kolumbus pojmenoval San Salvador (Svatý spasitel). Podle Kolumbových výpočtů byla Indie blízko, a tak ostrovany nazval Indiány. Kolumbus neměl zájem na zotročení ušlechtilých divochů; hledal Orient a jeho bájné poklady. Pokračoval tedy v pátrání přes ploché bahamské ostrůvky dál na Kubu, místo, které připomínalo Zipangu (Japonsko) , a dále na východ k ostrovu nazvanému Española (či Hispaniola), kde poprvé našel významnější množství zlatých šperků. Na Štědrý večer 1492 najela Santa Maria na mělčinu Hispanioly a Kolumbus, dosud ve víře, že objevil Asii, se rozhodl pro návrat domů. Do Nového světa se Kolumbus vrátil roku 1493, kde objevil chaos, který se po jeho odplutí udál na novém kontinentu. Kolumbus se do

³ TINDALL/SHI – George B. TINDALL/ David E. SHI: Dějiny spojených států amerických. Praha 2008, 9

Nového světa vydal ještě dvakrát, poté se definitivně vrátil do Španělska a po dvou letech zemřel. Až do konce odmítal věřit, že objevil něco jiného než výspy Orientu. Nový svět byl paradoxně pojmenován nikoli po svém objeviteli, nýbrž po muži, který jako jeden z prvních tvrdil, že je to opravdu Nový svět a nikoli Asie.

V roce 1507 publikoval jistý zeměpisec knihu, v níž navrhl, aby byl Nový svět nazván Amerika po Amerigu Vespuccim, florentském obchodníkovi a mořeplavci žijícím ve Španělsku, který znal Kolumba a pomáhal vybavit jeho lodě na druhou a třetí cestu. V roce 1500 vznesl Vespucci podvodný nárok na prvenství v Novém světě. Jeho pověst zeměpisce způsobila, že příběh zněl přesvědčivě, a němečtí tvůrci map ho odměnili za podvod tím, že spojili jeho jméno s objevem. Nový svět se tedy stal Amerikou.

1.2.2. Portugalsko a jeho plavby

Po pádu Cařihradu roku 1453 byly styky Evropy s Dálným východem na celá staletí přerušeny, když cestu do Indie a Číny po pevnině uzavřeli Turci. Zájem evropských vládců se přenesl na jiné oblasti světa. Legendami opředená Země kněze Jana se podle názoru křesťanských učenců nacházela spíše v Etiopii, kde kdysi vládla biblická královna ze Sáby a kde se udržovala specifická forma křesťanství.

Do popředí zájmu vystoupila také oblast Atlantiku a iniciativu v „objevování“ nových zemí převzali Portugalci. Ve službách králů ze země na západním okraji Pyrenejského poloostrova se mořeplavci vydávali po vlnách Atlantiku na jih, aby hledali cestu do zemí oplývajících kořením, vzácnými látkami, dřevem a dalším bohatstvím. Po desítkách i stovkách mil se šířil portugalský vliv k rovníku. Princ Jindřich Mořeplavec (1394-1460) nepřestával vysílat portugalské kapitány k pobřeží Afriky – roku 1418 objevili ostrov Madeira, 1430 přistáli na Azorách a 1434 obeplul G. Eannes mys Bojador (v dnešním Maroku). Portugalské koráby se dostaly k ostrovům Zeleného mysu (Kapverdy, 1445) a portugalské obchodní osady stále hustěji obepínaly západní pobřeží Afriky – roku 1462 přistál P. de Sintra u Pepřonosného pobřeží (dnešní Sierra Leone a Libérie). Smrt prince Jindřicha na krátkou chvíli zastavila portugalské pronikání podél západoafrických břehů.

Skupina portugalských lodí objevila v letech 1470 a 1471 ostrovy Fernando Póo (Bioko) a Sao Tomé v blízkosti rovníku, který překročili roku 1474. Iniciativy se ujal král Jan II. (vládl 1481-95). V roce 1480 vyslal námořní výpravu, kterou vedl D. Cao a jejímž členem byl M. Behaim z Norimberka, autor prvního glóbu. V roce 1482 objevili ústí Konga a postavili u něho kamenný sloup s portugalským erbem, jenž označoval objevené

území za majetek portugalského krále. Caova expedice pronikla až k mysu Cross, když zemřel její vůdce. Pod Behaimovým vedením se musela vrátit do Portugalska. Král Jan, opojený úspěchy svých mořeplavců, poslal roku 1487 napříč Afrikou dva své vyslance. Zatímco Affonso de Paiva zemřel v Egyptě, P. de Covilha se dostal přes Aden do Etiopie a stal se poradcem tamního vládce.

Ve stejné době se pustily do zápasu s oceánem pod velením B. Díase dvě karavely. Obepluly nejj jižnější bod Afriky (mys Dobré naděje) a 3. února 1488 zakotvili v Mossel Bay (asi 300 km od dnešního Kapského města). Neustávající špatné počasí jim však bránilo v další cestě.

1.3. Objevení Indie

Od 15. století se subkontinent stal cílem cest evropských mořeplavců, objevitelů, kupců i dobrodruhů, které lákalo bohatství Orientu a lukrativní obchod s exotickým kořením a řemeslnými výrobky, zejména textilem. Jako první se u indických břehů objevili Portugalci: 8. července 1497 vypluly z ústí řeky Tejo čtyři lodě: vlajkovou loď Sao Gabriel, na níž plul i Gama, řídil Goncalo Alvares. Asi stejně velký byl Sao Rafael vedený Paulo da Gamou, velitelovým mladším bratrem. Třetí loď Berrio vedl N. Coelho, čtvrtá loď byla pomocná a jejím kapitánem byl Goncalo Nunes. Lodi se zastavily na Madeiře, kde nabraly kurs k africkému pobřeží a pak stále k jihu, kolem Zeleného mysu. U Kapverdských ostrovů se Gama oddělil od skupiny lodí, mířících k pevnosti Elmina a nabral kurs k jihovýchodu. Kapitán tak chtěl zkrátit plavbu podél afrického pobřeží; vzdálenost zkrátit poměrně výrazně, čas potřebný k plavbě, ale jen málo. Teprve 1. listopadu 1497 našli námořníci pobřeží poblíž zátoky sv. Heleny na jižním výběžku černého kontinentu, kde se také poprvé setkali s domorodými Sany. Během prosince pak minuly mys Dobré naděje i nejzazší místa, objevená roku 1488 Diasem. O Vánocích 1497 pak Vasco da Gama objevil hornatou část jižní Afriky, kterou pojmenoval Natal podle právě probíhajících svátků (z lat. natalis = narození).

Kapitán Gama se dále rozhodl postupovat podél afrického pobřeží, které se pomalu obracelo k severu. V jedné ze zátok narazil 11. ledna 1498 na bantuské černochoy, antropologicky velmi odlišné od Sanů a Khoisanů (Hotentotů) z jižní Afriky. Lodi pomalu pluly dále proti poměrně silnému proudu, jen na přelomu ledna a února 1498 načas zakotvily v zátocě poblíž dnešního Quelimane. Nedaleko odtud se Portugalci setkali s arabskými kupci, což Gamu jen utvrdilo v tom, že se Indie blíží. Postupně se zastavil na ostrově Mosambik, v Kilwě i Mombase, všude ale byli přijati jen s nevolí – až

v Malindi uspěli, když jim tamní vládce poskytl lodivoda znalého místních vod. *Byl jím asi Ahmad ibn Mádžid (asi 1445-1510), muslim z indického Gudžarátu a autor četných nautických příruček.*⁴

Bylo 20. května 1498 a Vasco da Gama splnil svůj úkol, našel cestu do Indie. Úspěšná plavba Vasca da Gamy otvírala Evropanům cestu do Indie a na Dálný východ. Přivítání v indickém přístavu Kalikat, ale už nebylo tak vřelé, jak da Gama očekával. Muslimští kupci rozpoznali v Portugalcích nebezpečí pro svůj obchod, místní panovník, Zamorin, jim také nebyl nijak zvlášť nakloněn. Nepodařilo se zde však najít ani spolupracující křesťanskou komunitu ani uzavřít smlouvu se zamorimem, natož vybudovat v zemi „mořského vládce“ obchodní stanici. Když Vasco da Gama 29. srpna 1498 zavelel k odjezdu. Měl na palubách jen ukázky hledaného koření. Ze čtyř lodí se do Lisabonu v červenci a srpnu 1499 vrátily jen dvě, zahynula víc než polovina posádky. Španělské a portugalské dobývání zemí Orientu za mořem nastupující evropské mocnosti, zejména Anglie, Francie a Nizozemsko.

*V průběhu 17. století se se však počala prosazovat námořní a vojenská moc Nizozemců, kteří své portugalské konkurenty postupně vytlačili z Moluckého souostrovi (1605), z Malakky (1641), z Cejlonu (1658) i z Malabárského pobřeží (1662-63) a převzali po nich monopol v obchodu s klíčovými komoditami. Po roku 1661, co připadla Bombaj britské koruně jako součást věna při sňatku portugalské princezny Kateřiny z Braganzy s králem Karlem II. a v letech 1773-39 ovládli Thánén, Vasai a Salsat Maráthové, zůstalo Estado da Índia omezeno na Góu, Daman a Díu; roku 1779 k němu Portugalci ještě přidali vnitrozemské enklávy Dádra a Nagar Havéli.*⁵

V průběhu 18. století hledali neexistující Jižní světadíl angličtí a francouzští mořeplavci. Pacifik brázdila v letech 1764-66 loď Dolphin, které velel John Byron (dědeček slavného básníka) a její posádka objevila některé další ostrovy z Tuamotu a Kiribati a obeplula Filipíny ze severu. Na stejné lodi se po Byronovi plavil Samuel Wallis, kterého doprovázela loď Swallo s Phillipem Carteretem na kapitánském můstku. Jejich největším „objevem“ se stal ostrov Tahiti, který pro další staletí získal pověst pozemského ráje. V době, kdy se Carteret vracel do Evropy, předhonili jeho loď Swallow francouzský hrabě L. A. de Bougainville, vracející se z cesty kolem světa. Bougainvillova loď se rovněž dotkla ostrova Tahiti, minula ostrovy Velkého bariérového útesu poblíž

⁴ MARTÍNEK/MARTÍNEK 2003 – Jirí MARTÍNEK/ Miloslav MARTÍNEK: Kdo by kdo – světoví cestovatelé a mořeplavci. Praha 2003, 217

⁵ FILIPSKÝ 2008 – Jan FILIPSKÝ: Stručná historie států – Indie. Praha 2008, 58

východní Austrálie a zamířila k početným ostrovům u východní a severovýchodní oblasti Nové Guineje.

Přiblížila se doba, kterou poznamenaly výpravy kapitána Jamese Cooka, dovršující období velkých námořních objevitelských cest. V srpnu 1768 vyplul Cook na lodi Endeavour z Plymouthu, přetnul Atlantik, obeplul mys Horn a tři měsíce strávil se svými námořníky na Tahiti. Plul dál jižním směrem a zakotvil u Nového Zélandu a celý další půlrok zkoumal jeho pobřeží. V březnu 1770 se vydal na zpáteční cestu – zamířil k Novému Holandsku, k pevnině, na kterou několikrát narazili nizozemští plavci při hledání rychlé cesty na Sundské ostrovy; přistál v Botany Bay. S obtížemi proplul Velkým bariérovým útesem a Torresovým průlivem se dostal do Indického oceánu.

2. Počátky šíření křesťanství

Výprava, kterou vedl Vasco da Gama, byla pro Indy bezvýznamnou epizodou. V Lisabonu, v Římě a v Benátkách však vyvolala nadšení a explozi smělých plánů. Portugalský panovník se cítil být vůdcem křesťanství na cestě za orientálním bohatstvím, velitelem jakési obrovské křížové výpravy, která měla vytrhnout poklady pohanům a odevzdat je „Bohu milým křesťanům“. Papež snil o christianizaci vzdálených zemí, s jejichž pomocí bude konečně na celém světě sevřen a rozdrčen odvěký muslimský nepřítel.

Poté, co se portugalský generální guvernér Afonso de Albuquerque ujal správy v portugalských území na indickém pobřeží v nově vybudované kolonii Goa, vydávali se šířit křesťanství misionáři. Patřil k nim jezuita František Xaverský, který podnikl cestu na Malajský poloostrov a na japonský ostrov Kjúšú (1549) a roku 1552 zemřel na malém ostrůvku v blízkosti břehů Číny, kde chtěl pokračovat ve svém díle. Vstupu šířitelů křesťanství do Číny pootevřela dveře základna Macao, kterou Portugalci zřídili roku 1557. *Odtud se vydal do „země středu“ italský misionář M. Ricci, který se pokoušel vytvořit učení, jež by spojovalo zásady tradičního římskokatolického náboženství s prvky čínského myšlení. Donkichotský pokus ozdobil podrobnými zprávami o čínské kultuře, vytvořením čínsko-portugalského slovníku a posilováním kontaktů mezi Čínou a Evropou.*⁶

Podobně se u čínského dvora prosadili svými schopnostmi i další evropští misionáři. Patřil mezi ně jezuitský kněz Karel Slavíček, rodák z moravského Jimramova (1678-1735), který si získal sympatie čínského vládce znalostí hry na šachy, ale i matematiky, astronomie a kartografie. Bratři Anthony a Robert Sherleyovi pronikli roku 1598 do perského Kazvínu. Zdálo se, že by mohli přesvědčit perského šáha Abbáse o možném spojenectví s křesťanskými vládci proti Turkům. Anthony Sherley byl proto vyslán v čele poselstva ke dvoru Rudolfa II. A jejich pobyt způsobil v Praze mimořádnou senzaci.

K uzavření podobného svazku z různých důvodů nedošlo, ale anglická diplomacie v blízkosti perského vládce umožnila anglickým lodím užívat přístav Hormuz a vytvořit tak předpolí pro uplatňování vlivu Angličanů v Indii, odkud vytlačili Portugalce. Pro evropské cestovatele zůstávala záhadou křesťanská země, která se měla skrývat za vysokými štíty asijských velehor.

⁶ MARTÍNEK/MARTÍNEK 2003 – Jiří MARTÍNEK/ Miloslav MARTÍNEK: Kdo byl kdo – světoví cestovatelé a mořeplavci. Praha 2003, 17

Roku 1603 se ji vydal hledat portugalský jezuita Bento de Goes, působící u dvora mughalského vládce v Agře. V přestrojení se připojil ke kupecké karavaně a překročil s ní Hindúkuš a pronikl k řece Amu-dajra. Vystoupil na Pamír a za dobrodružných okolností se dostal do Jarkendu a Chotanu; po severní větvi Hedvábné cesty dorazil roku 1607 do Pekingu. Goesův příklad inspiroval roku 1624 Antonia de Andradeho, který se stal prvním Evropanem, jenž překročil Himálaj a navštívil Tibet. Ve městě Cabrangu pak založil první křesťanskou misi. *Do Tibetu pronikl při cestě z Pekingu rakouský kněz Johann Brueber, který spolu s Albertem d'Orvillem uviděl roku 1661 Lhasu, což se nedařilo Evropanům dalších dvě stě let.*⁷ Buddhistické náboženství studoval od roku 1714 v Tibetu Ippolito Desideri a pobýval v této vůči cizincům uzavřené zemi až do roku 1721. Musel se vrátit, když římská kurie přiznala přednostní právo při výstavbě misí v Indii a přilehlých zemích kapucínům.

2.1. Počátek cestovatelství

Poměrně málo věděla Evropa o rozsáhlých územích Středního a Blízkého východu. Nejlepší zprávy o Persii přinesl v roce 1608 vyslanec císaře Rudolfa II. Georg Tektander a především Francouz J. Chardin, který byl zlatníkem na dvoře perského panovníka. Dán Carsten Niebuhr procestoval v letech 1761-67 Arábii, Jemen a Persii. Na poznání Číny a Tibetu měli největší podíl misionáři, hlavně jezuité. Martin Martini pořídil v polovině 17. století revidovaný atlas Číny. Plán jejího hlavního města vytvořil ve 20. letech 18. století Karel Slavíček. V roce 1661 pronikli rakouský jezuita Johannes Grueber a jeho belgický tovaryš A. d'Orville do Lhasy v Tibetu. Na základě svého dvouletého pobytu v této ostrovní říši (1690-92) Engelbert Kämpfer vytvořil vynikající spis o Japonsku, který se na dlouhou řadu let stal hlavním zdrojem informací o zemi vycházejícího slunce. Jen zvolna poznávali Evropané Indii, která ještě stála stranou britského zájmu. V Zadní Indii se pohybovali jezuité, kteří působili u panovnických dvorů v Siamu a ve Vietnamu (Tonkin, Annam, Končincína).

⁷ MARTÍNEK/MARTÍNEK 2003 – Jiří MARTÍNEK/ Miloslav MARTÍNEK: Kdo byl kdo – světoví cestovatelé a mořeplavci. Praha 2003, 18

2.2. Cestující a cestovatel

České země leží uprostřed Evropy. Jsou nejen vzdáleny stovky kilometrů od nejbližšího mořského pobřeží, ale navíc jsou ještě obklopeny věncem zalesněných pohoří, která ve středověku představovala stěží průchodnou překážku. Český stát se k moři rozpráhl jen výjimečně – za Přemysla Otakara II., Václava II. a Karla IV. k tomu již měl velmi blízko. Češi nikdy neměli v zámoří podstatné obchodní nebo politické zájmy a objevné plavby či později cesty do nitra neznámých kontinentů sledovali většinou jen jako užaslí diváci. Přesto byly mezi nimi výjimky, i když se nepodíleli na objevování neznámého světa či na kolonizačním rozmachu nových zemí, měli pro svoji společnost nezastupitelnou úlohu. Informovali lidi žijící uprostřed onoho zeleného věnce zalesněných hor, jak ten okolní vzdálený a neznámý svět vypadá. *Cestovatel je člověk, jenž navštíví cizí krajiny s úmyslem vrátit se a jako součást svého úkolu, který může být primárně jiný, vydat o svých zkušenostech a poznatcích písemně či obrazové svědectví – v tedy v podstatě cestopis nebo cestopisný deník.*⁸

Dějiny cestovatelství nejsou samostatnou historickou disciplínou, ale stojí na pomezí několika oborů. Jako jsou například historická geografie, kartografie a její dějiny, obecné dějiny, dějiny literatury, církevní dějiny v případě poutí na svatá místa a misionářských cest či dějiny techniky, pokud se soustředíme na dopravní prostředky.

2.3. První Češi ve světě

Naši dávní předkové z počátků českého státu necestovali pro zábavu ani proto, že by chtěli poznávat svět, ale proto, že museli. Byly to důvody politické či správní. Česká knížata se svou družinou cestovala na říšské sněmy, ke dvorům panovníků Svaté říše římské, na korunovace císařů do Říma. Čtrnáct českých knížat putovalo roku 845 do Řezna, aby zde přijalo křest. Poselstvo knížete Rostislava se vydalo roku 863 do Cařihradu, aby si zde vyžádalo vyslání věrozvěstů na Velkou Moravu. Vyšla se sem i Mlada, dcera knížete Boleslava I., která se později stala první abatyší prvního ženského kláštera v Čechách u kostele sv. Jiří na Pražském hradě. Spojení se zahraničím udržovaly také kláštery, a to nejen se Západem, ale i s Východem, jako například slovanský Sázavský klášter.

⁸ BOROVIČKA 2010 – Michael BOROVIČKA: Velké dějiny zemí Koruny české – tematická řada: Cestovatelství. Praha 2010, 16

Velkým „cestovatelem“ byl sv. Vojtěch (956-997), který se narodil na slavníkovské Libici, v mládí těžce onemocněl a jeho rodiče jej v modlitbách za synovo uzdravení zaslíbili duchovnímu stavu. Jeho první cesta vedla do škol v Magdeburgu, kde mladík studoval devět let. Druhá cesta směřovala domů, do Čech, kde krátce po jeho návratu zemřel první český biskup Dětmár a vzdělaný Vojtěch byl na Levém Hradci zvolen za jeho nástupce. Musel se proto příštího roku vydat na svojí třetí cestu, do Verony, aby přijal od císaře Oty II. investituru a od mohučského arcibiskupa biskupské svěcení. Po smrti matky Střezislavy vyvrcholily jeho spory s knížetem Boleslavem II., týkající se zejména postavení církve ve státě, a Vojtěch se rozhodl roku 988 Čechy opustit a rezignovat na funkci biskupa. Biskupský úřad složil do rukou papeže Jana XV., vstoupil do kláštera Monte Cassino a záhy poté do římského kláštera sv. Bonifáce a Alexia na Aventinu. Cesta z Prahy do Říma byla jeho čtvrtou cestou. Zvažoval tehdy i možnost poutě do Svaté země, ale nakonec ji neuskutečnil. Za klášterními zdmi Vojtěch setrval tři roky. Roku 992 se opět vrátil do Čech. Kníže měl sice zájem na Vojtěchově návratu, ale znovu došlo k neshodám, a proto roku 994 Vojtěch Čechy definitivně opustil. Jeho pátá cesta vedla nejprve do Mohuče, kde pobýval arcibiskup a současně i císař. Zpráva, že roku 995 byli všichni příslušníci jeho rodu na Libici povražděni, znamenala konec nadějí na návrat. Vojtěch se vydal na pěší pouť do Francie a odtud zamířil do Polska ke zdejšímu knížeti. V Polsku byl vřele přivítán knížetem Boleslavem Chrabrým. Poslední, šestou cestou Vojtěchovou byla cesta misijní. Vydal se přes Pomořeny do Gdaňska, odkud se plavil lodí po moři do Prus. Byla to první známá plavba Čecha po moři, loď však vezla Vojtěcha vstříc mučednické smrti.

Po Evropě cestoval i Kosmas, v jehož kronice a v dílech jeho pokračovatelů najdeme výčet prvních Čechů, kteří vykonali pouť do Svaté země. Prvním doloženým z nich byl pražský kanovník Osel – Asinus.⁹ Známe mnoho jmen, ale tito cestovatelé o svých cestách nezanechali žádná písemná svědectví. První dílo, jež lze považovat za cestopis, vytvořil jistý Martin Křivoústý Bakalář. Jeho latinskou verzi napsal Vít z Berouna roku 1490. Obchodní cesty byly podnětem udržování kontaktů na východě s Byzancí, Polskem, Prusy, Litvou i Ruskem, ale hlavně se západem – Itálií, Německem, Francií a Nizozemím. Dále tu byly rytířské jízdy, jejichž smyslem bylo prokázat nejen osobní zdatnost v kláních, ale také představit zahraničnímu publiku svou vlast v co nejlepším světle. Staří Čechové se však dostávali do světa válečnými taženími, včetně křížovými výpravami.

⁹ tamtéž, 19

Za prvního cestovatele českého původu považujeme Odorika z Pordenone (asi 1286-1333), byl to misionář a cestovatel. Odorikův život je spjat s expanzivní politikou českého krále Přemysla Otakara II.. V patnácti letech Odorik vstoupil do řádu minoritů, patrně v Udine. Později odešel do Provence, kde žil jako poustevník a asketa v lesích a připravoval se na posláním misionáře. Zmínka v dopise, který vikář severního Tatarska Konrád de Pigano napsal papeži, prozrazuje, že Odorik se jako společník irského misionáře bratra Jakuba zúčastnil misijní cesty do Turkestánu a do vlastního Mongolska. Byla to cesta, během níž se Odorik připravil na své pozdější putování.

V letech 1314–1318 jej papež pověřil, aby navázal nové styky s Persií a Čínou, která byla tehdy pod nadvládou Mongolů, jejichž dynastie sídlila v Chánbaliku (dnešní Peking). Cesta po souši by byla kratší a bezpečnější, mohl by při ní využít i řádových misíí a roztroušených křesťanských obcí, ale on zvolil jižní trasu. Odorik se nejprve vypravil k Černému moři, po němž se přepravil do Trabzonu (Trapezuntu), velkého obchodního střediska ve východním Černomoří. Vzdálil se od moře a s karavenou cestoval přes Erzerum do Tarbízu v severní Persii. Teprve tady začínal málo známý svět, jež barvitě popsal Marco Polo, a proto se Odorik o svém předchozím putováním nezmiňuje. Jeho zážitky a vidění světa byla však zcela jiná. Marco Polo byl bohatý obchodník, který měl během cesty zcela jiné společenské kontakty než nemajetný řeholník, jenž světskou nádheru obdivoval jen jaksi mimochodem a obracel se spíše ke spáse duší nevěřících. Pro něj byly důležitější zvyky a chování domorodců, vzdálenosti, zkrátka zeměpisné, sociální a ekonomické poznatky, neboť jeho cílem bylo podat zprávu, jež by usnadnila misionářskou činnost bratří, kteří přišli po něm.

Když dorazil do Jazdu, nemohl pokračovat dál na východ, neboť zde zuřily boje mezi místními mongolskými vladaři. Vrátil se tedy na západ a přes Bagdád se dostal do Barsy na pobřeží Perského zálivu, odkud lodí dorazil do rušného přístavu Hormuz. Tam přestoupil na jinou loď, směřující do Indie, na níž se plavil do města Thánen. Zde byli roku 1321, krátce před jeho příjezdem, umučeni čtyři minoritští misionáři. Jejich ostatky exhumoval a přenesl do kláštera v Zaytonu (patrně Ťien-čou v Číně). V Indii se setkal jak s bráhmánstvím, tak s fanatickým islámem. Plul na jich podél Malabarského pobřeží na Srí Lanku, kterou nazývá Mobar. U Koromandelského pobřeží se jeho loď vzdálila od pevniny a přes široký Bengálský záliv mířila na Andamany, kde se evropský misionář setkal s kanibaly. *Přes Nikobary doplul do království Lamori na severní Sumatře a podél západního pobřeží tohoto rozlehlého ostrova pokračoval na Jávu, kterou tehdy ještě neovládal islám. Přitom snad jako první Evropan překročil rovník. Na Borneu obdivoval*

tropickou přírodu. Zastavil se v Annamu (dnešní Vietnam) a pokračoval do jižní Číny v Kantonu (Kuang-čou).¹⁰ Chválil organizaci čínského státu, zejména sčítání lidu, a obdivoval dobré soužití různých asijských národů, které bylo v takovém rozporu s Evropou, neustále zmítanou ozbrojenými konflikty: „Skutečnost, že tolik rozdílných národů může žít v klidu vedle sebe a být spravováno jednou mocí, zdá se mi jedním z největších zázraků na světě, ještě větším než báječná činnost obchodu a úžasné nahromadění zásob všeho druhu.“¹¹ Patrně si však neuvědomoval, že tyto národy byly sjednoceny násilím. Přes Nanking se dostal do chánova sídla v Pekingu, které v tomto městě tvořilo zvláštní Zakázané město. Sympatie mongolských chánů ke křesťanství však Odorik přecenil. Představoval si, že by jejich ohromnou říši mohlo opanovat učení Kristovo a že by se v důsledku toho mohla podřídít Římu. Ostatně nebyl sám i papež Odorika vyslal na východ s pověřením, aby takovéto možnosti posoudil. Po třech letech pobytu v Pekingu, Odorik kolem roku 1328 nastoupil zpáteční cestu. Navštívil také údajnou zemi kněze Jana ve střední Číně, o níž v Evropě panovaly zcela nerealistické představy. Vracel se na západ. Prošel jako první Evropan Tibetem, spatřil Lhasu. Z Tibetu Odorik pokračoval přes Persii do Sýrie, ale tuto cestu, snad z časových důvodů, už nepopsal.

¹⁰ tamtéž, 39

¹¹ KUNSKÝ 1961 – Josef KUNSKÝ: Čestí cestovatelé I. Praha 1961, 214

3. Cesty českých misionářů do Asie

Jezuitští misionáři patřili k lidem, kteří se z vnitrozemských českých zemí dostali v 17. a 18. století do nejvzdálenějších koutů tehdy známého světa. Jejich prvotním posláním samozřejmě nebylo tyto vzdálené země v roli cestovatelů poznávat, ale obracet zdejší domorodé obyvatele na křesťanskou víru a přiblížit jejich život zvyklostem a normám civilizovaného světa. A přesto mnozí z těchto odhodlaných šířitelů víry patří do dějin cestovatelství. *Posílali ze vzdálených misijních stanic a redukcí svým představeným a přátelům dopisy zvané relace, jež často neobsahovaly jen informace o misijním působení, ale také podrobný popis cesty na místo určení či země, v níž působili. Misionáři byli první Evropané, kteří se v Novém světě zabývali kulturou a jazykem.*¹² Misionáři měli největší podíl na poznávání Číny a Tibetu. Jezuita Martin Marini v polovině 17. století pořídil revidovaný atlas Číny. Plán hlavního města Pekingu jako první zhotovil jeho řádový kolega Karel Slavíček.

V katolické církvi byla misionářská činnost svěřena řeholním řádům. Existovaly dva druhy misí – vnitřní a vnější. Vnitřní misie směřovaly dovnitř řádové provincie. Úkolem misionářů zde bylo, jako v českých zemích v pobělohorském období, přimět nekatolické obyvatelstvo ke konverzi ke katolicismu a později průběžně posilovat jeho nově nabytou „pravou“ víru. Ovšem zámořské misie byly něco jiného. Misionářství sahalo pochopitelně do mnohem starších časů, nezrodilo se až v 16. století spolu s objevem nového světa. Misionáři například doprovázeli křížové výpravy, objevné plavby a jejich převratné výsledky které přinesly nový a to velmi silný impuls misí. Misie směřovaly nejen do končin s dlouhodobou a pevnou kulturní tradicí, jako byla Čína, Japonsko či Indie, ale především do Nového světa. Nově získaná území bylo třeba ovládnout mocensky, ale také přivést jejich obyvatele ke stejné náboženské víře a stejným civilizačním hodnotám, jaké vyznávali Evropané.

3.1. Cesty do Indie

Geografická vzdálenost ani kulturní odlišnosti nezabránilly zájmu Čechů o portugalské državy v Indii. Goa jako misijní středisko pro celou Asii se stala buď povinnou zastávkou, nebo dokonce trvalým působištěm jezuitských misionářů z české provincie Tovaryšstva Ježíšova.

¹² BOROVIČKA 2010 – Michael BOROVIČKA: Velké dějiny země koruny české – tematická řada: Cestovatelství. Praha 2010, 201

První doklady o tom, jak se naši předkové dovídali o vzdálené Indii, se objevují již v nejstarších dílech českého písemnictví. Jde většinou jen o skrovné zmínky v rukopisech biblických textů, starých kronik, cestopisů a veršovaných pověstí. Již koncem 14. století však pronikly do románové parafráze Tomáše ze Štítného Barlaam a Josafat přímé ohlasy staroindických motivů a roku 1528 se u nás objevily v populárních bajkách: tehdy pražský knihtiskař a nakladatel Mikuláš Konáč z Hodiškova (asi 1480-1546) vydal staroindický bajkový soubor Pañčatantra, který přeložil z latinské verze pod názvem Pravidlo lidského života. Od té doby byly tyto mravoučné příběhy vydány ještě několikrát. Z jeho prací vyniká rukopisný konvolut obsahující latinsky psanou gramatiku kónkanštiny Principia linguae brahmanicae a cenný fragment tamilské gramatiky. Rukopis se roku 1791 dostal do rukou Josefu Dobrovskému, jenž v něm záhy objevil blízký vztah ke gramatice i slovní zásobě slovanských jazyků.

3.1.2. Čeští misionáři v Indii

Václav Pantaleon Kirwitzer opustil Čechy v roce 1616 a putoval nejprve do Goy, odkud po řádné přípravě odplul do portugalského Macaa, kde roku 1626 zemřel. Misionář František Čábelský, který výjimečně patřil k řádu teatinů, zemřel v Goe 2. června 1686. Kryštof Mattern (nebo Matter) z Těšína se z Lisabonu dostal do Goy, která se stala jeho hlavním sídlem. S Matternem se roku 1709 vydal do Portugalské Indie také František Tillisch, který po sobě zanechal dokonce latinský *Popis cesty z Lisabonu do Goy*; ze základny však putoval dál až do Mandžuska. Misionář Jan Walter ve svých dopisech do Evropy popsal války, které v letech 1739-40 zasáhly i Gou. Vilém Obstzierer ze Škvorce se sice původně připravoval na působení v Paraguayi, ale nakonec se objevil v Goe, kde také roku 1761 zemřel. V Goe vstoupil do jezuitského řádu Karel Slamenský, který se odtud později vydal do Vietnamu. Mezi portugalskými misionáři na Malabárském pobřeží působil také jejich český kolega Jáchym Jakeš. Goa se stala důležitou zastávkou i dalších českých misionářů putujících dál do Asie, jako byli Jan Siebert, Jan Gruber nebo Václav Paleček. *Mezi početnou skupinou českých misionářů, kteří obvykle udržovali kontakt se svou vlastí a zásobovali přátele v Čechách jedinečnými informacemi z Orientu, vynikl pražský jezuita Karel Přikryl.¹³*

Karel Přikryl byl z českých misionářů, kteří museli být svědky rozpadu a zániku jak zámořských misí Societatis Jesu, tak Tovaryšstva samotného. Narodil se v Praze 7.

¹³ KLÍMA 2010 – Jan KLÍMA: Stručná historie států – Portugalská Indie. Praha 2010, 107

prosince 1712. Do jezuitského řádu byl přijat 9. října 1733 až v jeho 21 letech. Noviciát složil v Brně v letech 1734–1735, poté studoval 1736–1738 filosofii v Olomouci, byl učitelem na jezuitských školách v Brně (1739 až 1742) a v Jičíně (1743), v letech 1744–1747 absolvoval teologii v Praze a roku 1748 složil v Jičíně slavné řádové sliby.

Téhož roku vyplul s Vilémem Obstzierem a Tadeášem Enisem vstříc zámořským misiím. Jeho působištěm se stala portugalská kolonie Góa, kde deset let zastával úřad studijního prefekta arcibiskupského semináře. Přikryl byl na rozdíl od Obstzierera spíše intelektuál. V této době se také zajímal o indické jazyky a napsal několik latinských dramat. Byl jedním z mála misionářů, kteří strávili konec života ve vlasti, ale v případě Přikryla to nebyla právě šťastná léta. Po návratu z portugalského vězení v letech 1771–1773 vykonával úřad rektora jezuitské koleje v Hradci Králové. Po zrušení řádu našel stárnoucí Přikryl azyl v arcibiskupském domě sv. Jana Nepomuckého v Praze, kde poznal mladého Josefa Dobrovského, jehož zasvětil do základů sanskrtu. Jako člověk, který prošel dalekými kraji zámořskými a mnoha životními zkušenostmi, jako charakter, ucelený mimo jiné i lety nemilosrdného vězení lisabonského a také jako autor několika spisů, vztahujících se jednak k jeho činnosti školské v Goi i ve vlastní, jednak k jeho indickému pobytu. V rukopisu se dochovala jeho v Goi napsaná „*Grammatica linguae Canariae, quam gentiles Goani et circumjacentes ethnici inter se loquuntur*“, *Epistolae, quibus civitas, collegium et portus Goani, mores Orientalium describuntur et errores plurium scriptorum, qui in hac materia versati sunt, deteguntur*“ a v lisabonském vězení pořizený překlad francouzské mluvnice řeckého jazyka „*Grammatica linguae graecae ex gallico latinitate donata suis adnotationibus et observationibus ex aliis graecis grammaticis adjectis*“, kdežto jeho latinská dramata a „*exercitia poetica*“, pořizená patrně pro potřebu jezuitských škol v Goi, se ztratila.¹⁴

Vilém (Wilhelm) Obstzierer (1716–1761) s neobvyklým německým jménem, patrně pocházel z původně německé rodiny, sám však byl nepochybně znalý českého jazyka. Narodil se ve Škvorci u Českého Brodu. Do Tovaryšstva vstoupil roku 1734 a poté následoval obvyklý životní běh mladého jezuity: vystudoval filosofii v Olomouci, pak učil v nižších třídách jezuitského gymnázia v Hradci Králové a roku 1742 v syntaxi v Jičíně, kde byl také gymnaziálním kazatelem. Teologii měl zřejmě studovat v Praze, ta však tehdy byla obsazena bavorsko-francouzskou armádou, a tak jej poslali na studia do Bamberku. Před odchodem do misií působil jako sváteční kazatel, ředitel mariánské

¹⁴ KALISTA 1941 – Zdeněk KALISTA: Cesty ve znamení kříže. Praha 1941, 239

družiny a misionář ve Staré Boleslavi, což Zdeněk Kalista považuje za další důkaz jeho češství, neboť není možné, aby se někdo stal poutním kazatelem v ryze českém kraji a přitom plyně neovládal český jazyk.

Roku 1748 po předchozí žádosti tedy Vilém Obstzierer odchází do zámořských misí. Původně měl odcestovat do Paraguaye, ale nakonec se s Karlem Příkrylem vydali do portugalské kolonie Góa, kde společně působili řadu let; patrně byli i přátelé. Obstzierer se tu stal profesorem teologie a později byl studijním prefektem koleje sv. Pavla. Snad v důsledku špatného zdravotního stavu nebyl deportován z Indie poté, co portugalský král zakázal jezuitský řád a zemřel v roce 1761 těsně před deportací svých druhů nebo těsně po ní. Zděnku Kalistovi se podařilo objevit jen jediný Obstziererův list, adresovaný páteru Josefu Mladotovi ze Slopysk, rektorovi jezuitské koleje v Praze, napsaný roku 1752. Dopis obsahuje informace o mučednících v Číně a pisatel se stručně vyjadřuje i o poměrech ve svém působišti. Lze se ztotožnit s Kalistou, který označuje tento písemný výtvor za poněkud naivní.¹⁵

3.2. Cesty do Číny

V úplně jiné situaci se ocitali misionáři, kteří působili v asijských zemích se starou kulturní a historickou tradicí, jako byla Indie, Japonsko nebo Čína. V nich nešlo o akulturaci domorodců jako v Americe, ale o evangelizaci aspoň části obyvatelstva. Misionáři se museli výrazně přizpůsobovat místním zvyklostem, což v Americe pochopitelně nebylo nutné. Nebyli zde oporou či předvojem koloniální moci, nýbrž museli se pohybovat po nejisté půdě suverénního státu, který k jejich působení přistupoval obezřetně, často s nedůvěrou. Tradiční čínská xenofobie se překonávala jen těžko. Změna nastala, když se Portugalcům podařilo pevně se usadit nedaleko ústí řeky Kanton (Kuang-čou). Portugalci těžili z přízně čínského dvora, neboť pomohli vyhnat Nizozemce z ostrova Formosy (Tchaj-wan). Jejich kolonie Macao se stala bránou pro misionáře směřující do Číny. Prošel jí i nejvýznamnější Čech, jenž v roli jezuitského misionáře v této zemi působil – Karel Slavíček (1678-1735).

Číňané a do určité doby i Japonci byli vůči křesťanům poměrně tolerantní. Představitelé římskokatolické církve si to uvědomovali a již od středověku se pokoušeli v Číně i Japonsku získat co nejvíce stoupenců Kristovy víry. Tato snaha přetrvávala po

¹⁵ BOROVIČKA 2010 – Michael BOROVIČKA: Velké dějiny země koruny české – tematická řada: Cestovatelství. Praha 2010, 269

dlouhá staletí a po vzniku jezuitského řádu v 16. století ještě zesílila. Už tehdy proslul působením v Japonsku sv. František Xaverský. *Zakladatelem a průkopníkem jezuitských misii v Číně byl Ital Matteo Ricci (1552-1610), který roku 1583 přijal možnost usadit se zatím v jednom provinčním městě, ale krok za krokem se přibližoval k hlavnímu městu. Roku 1600 konečně dostal povolenou vstoupit do Pekingu. Riccimu se podařilo získat důvěru císaře, jenž mu nakonec umožnil zůstat v hlavním městě deset let. Ricci ovládal i praktické dovednosti, které na panovníka udělaly dojem: uměl opravovat hodiny a kreslit mapy. Stal se také dobrým sinologem. Vzhledem k jeho postavení se mu podařilo uvést do života jádro křesťanské církve v Číně.*¹⁶ Čínští císaři projevovali značný zájem o matematiku a astronomii.

V tomto smyslu vynikli německý jezuita Johann Adam Schall von Bell (1592-1666) a přímý předchůdce Slavíčkův, vlámský jezuita Ferdinand Verbiest (1623-1688). - tovaryšstvo Ježíšovo zvolilo jednoduchou, ale velmi účinnou cestu: působilo na vyšší vzdělanou třídu či dokonce přímo na císařský dvůr, který ovládal celou zemi. Už Riccimu se podařilo pokřtít několik mandarinů. Jezuité šli až tak daleko, že se přizpůsobovali čínskému prostředí, a to nejen oblečením a úpravou vlasů, ale i formou náboženských obřadů. Takzvaný „čínský ritus“ však nakonec papež roku 1742 zakázal, po němž ovšem následovala i ztráta pracně vybudovaných pozic. *Čínské jezuitské misie, které podporovali i mnozí čínští císaři, zkomplikovala – až zcela znemožnila – bula papeže Benedikta XIV. Ec quo singulari zakazující uznávání „čínských obyčejů“ a nutící misionáře k jejich potírání. Čínští vládcí na oplátku začali katolíky v zemi pronásledovat. Podobně necitlivý přístup zvolil o dva roky později, roku 1744, Benedikt XV. v Indii, kde nařídil potlačování „malabarských zvyků“.*¹⁷ Rozšíření známého světa znamenalo i rozšíření jejich misionářských aktivit.

3.2.1. Čeští misionáři v Číně

Karel Slavíček pocházel z Jimramova na Vysočině. Vystudoval gymnázium v Brně, pak absolvoval dva roky bohosloví a v Olomouci strávil tři roky na filosofické fakultě. V rodném Jimramově vykonávali duchovní správu dva jezuité, což ho nepochybně inspirovalo. V roce 1694 po ukončení gymnázia vstoupil do Tovaryšstva Ježíšova, zatím jako novic. V Olomouci nějaký čas zůstal, ale táhlo ho to výš a dál. Odešel do Prahy, kde

¹⁶ ANDREOTTI 2007 – Guilio ANDREOTTI: Matteo Ricci, Jezuita v Číně (1552-1610). Olomouc 2007. Sorv. také Jiřina KUBÍKOVÁ: Křesťanská misie v 16.-18. století. Brno 2001, 41

¹⁷ ČORNEJOVÁ 1995 – Ivana ČORNEJOVÁ: Tovaryšstvo Ježíšovo. Praha 1995, 120

studoval čtyři roky na filosofické fakultě. Jeho hlavními zájmy se staly matematika a astronomie. Během pražského pobytu sestavil podrobný plán hlavního města království, tato dovednost se mu později hodila v Číně. Následovala léta, kdy často měnil působiště. Vyučoval na Jičíně, slezské Vratislavi, Olomouci. Roku 1712 byl promován na doktora filosofie, téhož roku složil slavné řeholní sliby a sta se plnoprávným členem Tovaryšstva Ježíšova. *O dva roky později byl přeložen do Brna, kde pomáhal svému bývalému profesorovi Jakubu Kresovi při přípravě jeho matematických spisů pro tisk.*¹⁸

Touha barokního člověka po dálkách, jak o ní píše historik Zdeněk Kalista, byla typickou i pro Karla Slavička, jehož ideálem se stala misijní činnost. V roce 1714 mu bylo už 36 let, když požádal o vyslání do misií. Někteří členové opakovali žádost řádovému generálu třeba desetkrát a nakonec jim stejně nevyhověl. Slaviček však dostal svolení ihned. Rozhodly o tom jeho mimořádné schopnosti kněze, matematika i hudebníka. Proto mu byla „přidělena“ Čína, kde se od misionářů Tovaryšstva vyžadovala znalost aspoň jednoho z těchto oborů. Slaviček vynikal v obou. Rodák z Českomoravské vrchoviny, jenž dosud nikdy neopustil střední Evropu, měl před sebou dlouhou a nebezpečnou cestu, z níž se už neměl nikdy vrátit. Čína se stala jeho osudem. V létě 1715 odjel z Brna do Prahy, kde se sešel s páterem Ignácem Köglerem, s nímž odcestoval do Lisabonu. *V portugalském hlavním městě se setkali s třetím misionářem, Portugalcem Ondřejem Perereyrou. Jméno takto uvádí sám Slaviček ve svém listě.*¹⁹ Společně se pak všichni tři vydali 13. března 1716 na cestu kolem Afriky do Číny. Plavba trvala na tehdejší dobu poměrně krátce, pouhých 170 dní.

Po příjezdu Slavičkovi a jeho druhům nechali ušít šaty podle čínské módy a byly jim „po čínsku“ ostříhány vlasy. Z Macaa odpluli všichni tři jezuitští misionáři do Kantonu, pak odcestovali do Nan-čchangu. Krátce po Novém roce 1717 dorazili do hlavního města Pekingu. Dne 3. února 1717 Slavička představili císaři Kchang-simu, jenž ho angažoval jako dvorního hudebníka. Jezuita hrával na spinet, který si přivezl z Lisabonu, a občas si na něj zahrál i samotný panovník. Už v roce 1717 Slaviček na císařův popud sestavil první přesný plán hlavního města Pekingu. Použil měření ze tří bodů – císařské hvězdárny, věže kolejního chrámu a jedné sedmipatrové čínské svatyně – a upřesnil také zeměpisnou šířku Pekingu. Velmi rychle se naučil čínsky. Popis čínštiny, který obsahuje

¹⁸ ČORNEJOVÁ/ FECHTNEROVÁ 1986 – Ivana ČORNEJOVÁ/ Anna FECHTNEROVÁ: Životopisný slovník pražské univerzity. Filozofická a teologická fakulta 1654-1773. Praha 1986, 237

¹⁹ KALISTA 1941 – Zdeněk KALISTA: Cesty ve znamení kříže. Praha 1941, 154

jeden z jeho dopisů, je první charakteristikou tohoto jazyka z pera Čecha, byť psanou latinsky.

Císař Kchang-si byl křesťanům nakloněn a za jeho vlády se těšili úplné svobodě. Po jeho smrti v roce 1722 však usedl na trůn jeho syn Jung-čeng, jenž neměl o křesťanech tak kladné mínění a nařídil je soustředit do Peking. Slaviček, který ze zdravotních důvodů pobýval mimo hlavní město, se musel vrátit. Pokračoval v astronomických měřeních a pracoval na díle o čínské hudbě, jež se však nedochovalo.

Slaviček se v Peking neocitl v izolaci, dopisoval si latinsky s evropskými vědeckými kapacitami, jako byl Stéphane Souciet v Paříži či Guillaume de l'Isle v Petrohradě. Dopisy mu byly jedinými prostředníky v kontaktu s domovem. Pro nás jsou zdrojem informací o jeho dlouholetém působení v této exotické zemi. Většina dochovaných originálů je uložena v knihovně Strahovského kláštera v Praze, ale mnoho se jich bohužel ztratilo. Český jezuita Karel Slaviček zemřel 24. srpna 1735 po osmnácti letech působení v Peking. *Čínský nápis na jeho dodnes zachovaném hrobě zní: Pan Jen, osobním jménem Tia-le, posmrtným titulem Sien-chou.*²⁰ Působení jezuitů z Čech na čínském dvoře však Slavičkovou smrtí neskončilo. Jeho místo zaujal další jezuita-krajan, tentokrát rodák z Bíliny Jan (Johann) Walter.

*Na čínském dvoře ještě před Slavičkem působil v letech 1708–1716 jako dvorní matematik Franz Tillisch (1670–1716), Slezan původem z Vratislavi, profesor matematiky na filosofické fakultě pražské univerzity.*²¹

3.3. Cesty do Japonska

V době, kdy Karel Slaviček působil v Peking, nebyl už na japonských ostrovech jediný křesťan. A přitom koncem 16. století jich tam bylo odhadem 300 000, záhy však došlo ke změně politiky japonských šógunů. V christianizaci Japonska se angažovali především portugalské jezuité. Velká křesťanská komunita se nacházela v okolí Nagasaki, kde na počátku 17. století žilo odhadem 50 000 křesťanů.

Velice dobře sled událostí v Japonsku můžeme vidět ve filmu *Mlčení (Silencio)*, který v roce 2016 natočil režisér Martin Scorsese. Film byl natočený podle stejnojmenné knihy japonského spisovatele Šúsakau Endóna a byla již v roce 1971 zfilmovaná Masahirem

²⁰ BOROVIČKA 2010 – Michael BOROVIČKA: Velké dějiny země koruny české – tematická řada: Cestovatelství. Praha 2010, 260

²¹ ČORNEJOVÁ/ FECHTNEROVÁ 1986 – Ivana ČORNEJOVÁ/ Anna FECHTNEROVÁ: Životopisný slovník pražské univerzity. Filozofická a teologická fakulta 1654-1773. Praha 1986, 479

Šonodou. Tento film poukazuje na hledání vykoupení, krize víry, souboj ducha a těla. Poukazuje na to, jak se japonská vláda bránila křesťanství a misionářům. I přesto, že křesťané byli v této zemi pronásledováni a nuceni zřeknutí své víry, můžeme vidět, jak silná byla víra věřících a jak se vlastně jezuitům podařilo šířit křesťanství v Japonsku. Měli zde velice silné následovníky. Tento film byl inspirovaný skutečnými událostmi, které se v Japonsku 17. století děli na denním pořádku.

3.3.1. Čeští misionáři v Japonsku

První mlhavé zmínky o Japonsku se v českých zemích objevily ve 13. století v díle *Milion* cestovatele Marca Pola, který značně nepřesně popisuje zemi Cyampagu či Cipangu. Tyto názvy jsou zkomoleným přepisem dobové čínské výslovnosti, jež se mimochodem dodnes zachovala ve formě „ž’pen“ a v níž lze vystopovat základy pro dnešní název Japonsko.

O několik století později do našich zemí dolehla zpráva o přijetí poselstva čtyř japonských šlechticů-konvertitů papežem Řehořem XIII. roku 1585. Tou dobou nejen u nás jezuitský řád vydával překlady misionářských listů o horlivém šíření křesťanské víry po celém světě, a tedy i v dalekém Japonsku. Křesťanská komunita v Japonsku žádala nové duchovní. Pantaleon Kirwitzer (1588-1626) byl první misionář z Čech, který se sem dostal, nepočítáme-li ovšem v Praze narozeného Itala Carla Spinolu (1564-1622), jenž do země vycházejícího slunce dorazil již roku 1602. Český Němec Kirwitzer pocházel z Kadaně. Jako osmnáctiletý vstoupil do jezuitského řádu a roku 1618 byl vybrán pro misijní činnost. Nejprve cestoval na portugalské lodi do kolonie Góa na západoindickém pobřeží a odtud pokračoval do rovněž portugalského Macaa v Číně, kde pobýval v letech 1620-1625. V roce 1625 odplul do Japonska. Usadil se v Nagasaki a pak v císařské rezidenci Meako (Miyako) v dnešním Kjótu, kde po několika měsících zemřel. *Historik Josef Vraštil, jenž věnoval několik prací jezuitským misionářům z české provincie, však uvádí, že Kirwitzer se vrátil z Japonska do Číny a zemře zde až v roce 1642.*²² Kirwitzer podnikl cestu do Japonska v době, kdy zde již léta, přesněji od roku 1613, zuřily protikřesťanské pogromy. Ještě v Macau napsal spis o jezuitských mučednících v Japonsku. Císařský edikt z roku 1613 totiž nařizoval, že japonští i cizí křesťanští kazatelé musejí být vyhnáni, kostely zničeny a konvertité přinuceni zřici se víry.

²² BOROVIČKA 2010 – Michael BOROVIČKA: Velké dějiny zemí koruny české – tematická řada: Cestovatelství. Praha 2010, 690

V opačném případě následovala smrt, mnohdy spojená s rafinovaným mučením včetně upalování, ukřižování či věšení hlavou dolů do horkých pramenů. Oběťmi perzekuce nebyly jen japonští křesťané, ale také mnozí evropští misionáři, kteří místo odchodu ze země volili raději smrt. Mezi umučenými byl i Carlo Spinola, který nějaký čas žil v Meaku a od roku 1611 pobýval v centru japonských křesťanů Nagasaki. Když po nástupu císaře Kongusamy roku 1616 pronásledování křesťanů v Japonsku ještě zesílilo, začal se Spinola skrývat, ale byl dopaden, uvězněn a v roce 1622 spolu s dalšími 51 křesťany upálen. Katolická církev prohlásila Spinolu i ostatní mučedníky z Nagasaki za blahoslavené. *Spinolův život s mučednickým koncem se stal Jaroslavu Durychovi námětem pro román Služebníci neužiteční.*²³

3.4. Cesty na Filipíny

Na jih od japonských ostrovů se rozkládá souostroví Filipíny, které objevil roku 1521 Fernão Magalhães v té době na španělském trůnu seděl první z tamějších habsburských panovníků – Karel I. (jako císař Svaté říše římské byl později znám coby Karel V.). Jeho mladší bratr Ferdinand se stal v roce 1526 českým králem a založil dědičnou středoevropskou habsburskou monarchii, jejíž součástí měly české země zůstat až do jejího zhroucení v roce 1918. *V době prvních španělských kolonizačních výprav na ostrovy, které od roku 1543 nesly jméno Karlova syna Filipa II., tak mezi habsburskými panovníky v Madridu a v Praze (respektive Vídni) existovalo skutečné bratrské pouto. Později jej nahradily jiné příbuzenské vazby podpořené promyšlenou sňatkovou politikou, rodová příslušnost se však neměnila, a tak se dá říci, že až do roku 1700, kdy Habsburkové na španělském trůnu vymřeli, tvořili české země a Španělsko se všemi jeho zámořskými državami včetně Filipín součást jednoho globálního impéria reprezentovaného navenek jednou z nejmocnějších panovnických dynastií, jaké svět zažil. Díky tomuto propojení se první Češi dostali na Filipíny už v 17. století, kdy zámořské cesty tvořily stále ještě vysoce exkluzivní záležitost.*²⁴

Filipíny byly prohlášeny za majetek španělské koruny až 23. června 1569. Podle smlouvy z Tordesillas patřily ostrovy do sféry Portugalska, ovšem Španělé postupně své nároky prosadili u papeže, a tak se Filipíny dostaly do španělské misijní zóny. Praobyvateli Filipín byli primitivní Aětové s tmavou pláť, kteří obývali hornaté

²³ tamtéž, 262

²⁴ VONDRA 2016 – Pavel VONDRA: Stručná historie států: Filipíny. Praha 2016, 152

vnitrozemí ostrovů. Ještě před příchodem Španělů sem však pronikali ve třech invazních vlnách muslimští Malajci. Tu třetí pak přerušili Španělé. Jezuité přišli na ostrovy roku 1591, ale před nimi tu již byli augustiniáni a františkáni. *Na rozdíl od Číny či Japonska bylo získávání místních obyvatel pro křesťanství v jistém smyslu snadné, protože domorodci vyznávali jen primitivní animismus. Chyběla tu jakákoli starobylá kulturní a historická tradice. A tak již v roce 1585 bylo na Filipínách 400 000 konvertitů.*²⁵ V současné době jsou Filipínci jediným většinou křesťanským národem v Asii.

3.4.1. Čeští misionáři na Filipínách

Prvním misionářem z českých zemí na Filipínách, o němž víme něco více, byl rodák z Chebu Pavel (Paul) Klein (1652-1717), národností tedy Němec. Klein patřil již do první skupiny misionářů z české jezuitské provincie, kteří roku 1678 odcestovali do španělských držav v Americe. Spolu se Strobachem a Boruhradským čekal přes rok v Cádizu na loď směřující do Nového Španělska, dnešního Mexika. Odtud jej jeho představení odeslali dál, na Filipíny. Ostatně byla to zcela obvyklá trasa, po níž se cestovalo na toto souostroví: z Cádizu do Veracruzu v Mexiku, pak přes pevninu do tichomořského Acapulka a odtud opět lodí přes Pacifik. Pavel Klein se už roku 1682 stal profesorem teologie v Manile, ale jeho vytoužené působiště bylo jinde – v Číně, kam se však nikdy nedostal.

Na Filipínách strávil pětatřicet let a také zde zemřel. Byl výraznou misionářskou osobností, v letech 1708-1712 zastával dokonce úřad provinciála filipínské jezuitské provincie. Z této funkce vyplývá mimo jiné povinnost konat inspekční cesty, a tak se Klein dostal i na Mariany a Palauské ostrovy, jejichž mapu pravděpodobně jako první na světě nakreslil. Za desetiletí prožitá na Filipínách se Klein stal uznávaným znalcem těchto ostrovů. *Sestavil slovník tagalštiny, zdejšího nejrozšířenějšího jazyka.*²⁶ Zanechal po sobě řadu prací o Filipínách v latině i španělštině, ale i několik astronomických pojednání, zejména o zatměních Měsíce, která tu pozoroval.

Poněkud zapomenutým a tentokrát nepochybně národností českým jezuitou na Filipínách byl Antonín Xaver Malínský (1703-1746). Zdeněk Kalista jeho příjmení považuje za odvozené od městečka Malín u Kutné Hory. Narodil se 1. května 1703 v Praze. Roku 1718 v pouhých patnácti letech byl přijat do Tovaryšstva Ježíšova. Do řádu s ním vstoupil i jeho bratr Josef. Následovala obvyklá studia filosofie a teologie. Roku

²⁵ tamtéž, 263

²⁶ tamtéž, 264

1729 Malínský zažádal, aby byl přidělen do zámořských misí. Zpočátku nadřízení nebyli k jeho přáním naklonění, ale nakonec ještě v témže roce, kdy dosud studoval teologii, mu vyhověli.

*Téhož roku se Malínský se čtyřmi dalšími členy české provincie – Vavřincem (Lorenzem) Johnem, Janem (Johannem) Klesingerem, Ignácem Kellerem a Františkem (Franzem) Märcklem – vydal nejprve do Španělska, odkud příštího roku odplul do Mexika, kde se pozdržel, aby dokončil studium teologie. Na Filipíny připlul v roce 1732 a zůstal zde čtrnáct let až do své smrti. Zemřel v pouhých 43 letech.*²⁷

3.5. Cesty do Vietnamu

Počátky zájmu Evropy o Vietnam souvisejí s objevováním mimoevropského světa a se šířením křesťanství v těchto oblastech. V roce 1493 papež Alexandr VI. rozdělil smlouvou v Tordesillas nově objevený i neznámý svět na dvě poloviny: západní část připadla Španělsku a východní Portugalsku. Tyto dva státy měly dobýt země ve své části světa a obrátit jejich obyvatelstvo na křesťanskou víru.

Dobývání východu započalo Portugalsko v Indii. V roce 1516 Portugalci poprvé dorazili do Číny. Nejprve se usadili v jihočínském Kantonu, kde se zabývali především obchodem. V roce 1567 jim čínská vláda udělila oficiální svolení, aby založili osadu v Macau. Macao se stalo výchozí stanicí pro další asijské země, zejména pro Japonsko a Vietnam.

Portugalské lodě se poprvé objevily ve vietnamských vodách v první polovině 16. století. V roce 1516 Fernand Perez, v roce 1524 Duarte Coelho a v roce 1535 Antonio Faria prozkoumávali indočínské pobřeží. O něco později v roce 1572 (podle jiného pramene v roce 1546) básník Luis Vad de Camoëns ztroskotal v ústí řeky Mekong (Maybon, 1919).²⁸ Ve druhé polovině 16. století tak Portugalci poznali deltu řeky Mekong a pozůstatky dříve mocného království Čampa.

První zmínku o misionářích ve Vietnamu nalezneme ve vietnamských análech *Ucelené dějiny Vietnamu zpracované na příkaz císaře (Kham dinh Viet su thong giam cuong muc, zpracováno v letech 1856.1881)*²⁹, podle nichž v roce 1533 kněz ze západu jménem Ignatio (I-ne-xu) kázal v tonkinské provincii Nam Dinh. V evropských pramenech jsou datovány první kontakty Portugalců s Vietnamci roku 1535, kdy se

²⁷ tamtéž, 265

²⁸ HLAVATÁ/ IČO 2008 – Lucie HLAVATÁ/ Ján IČO: Dějiny Vietnamu. Praha 2008, 76

²⁹ tamtéž, 77

poručík Antonio Faria krátce zdržel v annamském přístavu Hoi An (Faifo). Pozdější založení portugalské osady v čínském Macau umožnilo, aby Portugalci připlouvali do Vietnamu pravidelně s každoročními monzuny. Spolu s obchodníky začali přijíždět také kněží. V roce 1596 přicestoval do Annamu španělský dominikán Diego Adverte, kterému bylo povoleno volně kázat. Avšak jeho pobyt v této oblasti byl výsledkem spíše nečekaných událostí než plánované mise. Jeho loď původně směřovala na Filipíny, ale byla potopena v bitvě vyvolané sporem s Japonci, kteří měli v Hoi An osadu. Když se později k vietnamskému pobřeží přiblížily španělské válečné lodě, byl tento misionář donucen odplout na jedné z nich. Ve Vietnamu se tedy nezdržel dostatečně dlouho na to, aby zde mohl zřídit nějakou základnu šíření křesťanství.

První misii ve Vietnamu založili počátkem 17. století jezuité, kteří byli vyhnáni z Japonska, kde jejich mise zanikla v roce 1614. Portugalci jedoucí za obchodem do Hoi An přivzali k cestě také skupinu jezuitů, a tak 18. ledna 1615 připluli do přístavu Da Nang (Tourane) dva misionáři: Francesco Buzomi z Benátek a Diego Carvalho, kteří nejprve postavili kostel v Da Nang, ale pak založili misii v Hoi An (tzv. „kočičínská misie“). *Francesco Buzomi zůstal ve Vietnamu do roku 1639 a je považován za prvního představeného misie, která vzkvétala za tolerantní vlády annamského panovníka Nguyen Phuc Nguyena (vládl v letech 1613-1635).*³⁰ V roce 1618 se k němu připojil Cristophoro Borri, jenž je autorem prvního známého díla o Vietnamu (*Relatione della nuova missione delli PP. della Compagnia di Giesu al regno della Cocincina*), vydaného v roce 1631 v Římě. Jeho hodnocení Vietnamců bylo velmi příznivé: obyvatelstvo má vyššího ducha a větší odvahu než Číňané, je pohostinné a k Evropanům přátelské. Jezuité psali v této době o kočičínské misii zřejmě proto, že Vietnam byl znám pod názvem Kočičína. Z hlediska pozdějšího rozdělení Vietnamu v rámci Francouzské Indočíny se však jednalo pouze o jeho střední část, tj Annam (*Trung Ky*), zatímco Kočičína (*Nam Ky*) představovala jižní část Vietnamu. Příčinou těchto nejasností je také skutečnost, že sami Vietnamci v té době dělili svou zemi na dvě části podle rodů, které je ovládaly. V celé zemi oficiálně vládla dynastie pozdní Le, ale od roku 1620 byla severní část země Dang Ngoai (Tonkin) pod kontrolou rodu Trinh a jižní část Dang Trong (Annam) pod kontrolou rodu Nguyen. Nejjižnější část Vietnamu v oblasti dnešního Saigonu (Kočičína) nebyla ještě zcela začleněna. V pozdějším období se navíc vyskytuje problém s názvem Annam, který označoval jak celý Vietnam, tak pouze jeho střední část (*Trung Ky*).

³⁰ tamtéž, 78

Během prvních deseti let působilo v misii 21 jezuitů: 17 kněží a 4 mniši, z nichž bylo deset Portugalců, pět Indů, pět Japonců a jeden Francouz. Borriho pozitivní zpráva a úspěšnost misie vedly k vyslání dalších kněží a rozšíření misie na sever. V roce 1626 byl vyslán misionář Guillianio Baldinotti, který připlul s mnichem Giuliem Pianim na portugalské obchodní lodi 2. února 1626. Vládce Tonkinu Trinh Trang ho přívětivě přijal a vyjádřil přání, aby zde Baldinotti zůstal. Ten měl však za úkol pouze zjistit místní podmínky pro šíření křesťanství a 18. srpna 1626 opět odplul. Na základě jeho zprávy bylo rozhodnuto o založení misie v této oblasti, čímž byl pověřen francouzský jezuita Alexandre de Rhodes (1593-1660), který od roku 1624 pobýval v Annamu. Alexandre de Rhodes připlul se šesti knězi do Da Nang nebo Hoi An a ihned začal studovat vietnamský jazyk. Podobně jako Buzomi byl vlídně přijat vládcem Nguyen Phuc Nguyenem. Po osmnácti měsících odplul zpět do Macaa, kde byl zřejmě pověřen založením misie v Tonkinu. V březnu 1627 dorazil Alexandre de Rhodes do severovietnamské provincie Thanh Hoa, a aby si naklonil místního vládce Trinh Tranga, daroval mu růžek na střelný prach a krásnou knihu o matematice, obojí silně pozlacené. Tento francouzský jezuita působil v Tonkinu přes tři roky spolu s knězem Pedrem Marquezem. Do konce roku 1629 pokřtil 6700 Vietnamců, mezi nimi i několik princezen u dvora Trinh.

Od samého počátku bylo přijetí jezuitských kněží spjato s obchodem, který byl vítaným zdrojem financí a zahraničního zboží pro asijské vládcy. Avšak i ve Vietnamu propagace křesťanské víry narazila na stejné problémy jako v Číně a Japonsku. *Důvodem byl zákaz akomodace, která spočívala ve snaze přizpůsobit se místním podmínkám a myšlení domorodců. To na jednu stranu usnadňovalo šíření křesťanské víry mezi místním obyvatelstvem. Na straně druhé však akomodace v sobě skrývala potenciální nebezpečí zkreslení víry a její smísení s prvky „pohanského náboženství“³¹* Právě kvůli tomu byly misionářské metody jezuitů kritizovány v 17. století, kdy upadala moc Portugalska, a naopak sílil boj mezi křesťanskými řádami různých zemí. Zejména Španělé a Holanďané usilovali o zrušení portugalského svrchovaného práva na vládu v Asii, a proto obvinili jezuitu, že nehlásají písmo svaté v jeho čisté podobě. V podstatě tak použili akomodaci, která otevírala křesťanství cestu do asijských zemí, jako zbraň proti Portugalcům. Tyto rozpory se pak odrazily v intrikách mezi jezuitu na jedné straně a dominikány a františkány na straně druhé, což spolu s upuštěním od akomodace vyvolalo u asijských autorit nedůvěru vůči Evropanům i jejich náboženství.

³¹ tamtéž, 79

Zákaz akomodace byl důrazně prosazován od počátku 18. století. Tehdy Svatý stolec v Římě vyslal Charlese de Tournona do Číny jako reprezentanta nové misionářské politiky. Ten byl kvůli své netoleranci a arogantnímu chování uvězněn, v roce 1710 ve vězení zemřel. V souvislosti s tím císař Kchang.si zakázal křesťanství, které není reprezentováno v souladu s čínskými zvyky, tj. podle jezuitských metod.

V Číně i ve Vietnamu víra v jediného Boha znamenala odmítnutí kultu předků, což byl jeden z nejtěžších morálních prohřešků ve společnosti, jejímiž základními hodnotami byly konfuciánské cnosti se synovskou oddaností a loajalitou vůči panovníkovi na prvním místě. Vietnamec, který neprováděl tradiční obřady za své zemřelé předky, na sebe přivolal hněv těchto zemřelých i hněv samotných Nebes, a takového člověka se pak každý stranil. V tomto smyslu křesťanství šířené jinak, než metodou akomodace vylučovalo vietnamského konvertitu z jeho přirozené společnosti. Navíc byli vietnamští křesťané často zcela oddáni evropskému misionáři, což zase podryvalo instituci a autoritu místních panovníků. Lze tedy říci, že křesťanství v čistě evropské podobě bylo pro Vietnamce (a Asiaty obecně) v podstatě nepřijatelné, protože se neslučovalo se základy vietnamské společnosti a státu.

3.5.1. Vytrvalost Alexandra de Rhodese

Výše zmíněný misionář Alexandre de Rhodes byl v roce 1630 vypovězen z Tonkinu, kde vládl rod Trinh, a také dvůr rodu Nguyen v Hue vyhlásil edikty zakazující křesťanství. Ve skutečnosti byli misionáři ve Vietnamu původně tolerováni hlavně díky tomu, že vláda obou královských rodů těžila ze zahraničního obchodu a potřebovala vojenský materiál, který ji dodávali Evropané z Macaa. Díky tomu k důslednému pronásledování křesťanů v té době ještě nedocházelo. Když byl Alexandre de Rhodes vyhnán z Tonkinu i Annamu, odplul do Macaa, kde v jezuitském středisku pokračoval ve studiu vietnamského jazyka a psaní knih. *V letech 1640 až 1645 odtud několikrát navštívil království Nguyen, ale v roce 1645 byl vypovězen s konečnou platností.*³² Jeho nadřízení mu tedy doporučili, aby se vrátil do Evropy a požádal tam biskupy a misionáře o materiální pomoc. V roce 1649 Alexandre de Rhodes odcestoval do Říma, aby zde jednal o misi ve Vietnamu jako zástupce francouzské církve.

Od počátku 17. století docházelo k narušení portugalské zóny vlivu, když do asijských zemí posílaly své misionáře také jiné řády než Tovaryšstvo Ježíšovo, zejména františkáni

³² tamtéž, 80

a dominikáni. V roce 1641 protestanští Holanďané rozšířili svou sféru vlivu nejprve na ceou oblast Malaccy a poté ovládli cesty do Číny a Japonska, v nichž předtím konkurovali Španělé Portugalcům.³³ Nizozemští obchodníci se usadili v Batávii (dnešní Indonésie) a v letech 1637 až 1700 fungovala v Thang Long (dnešní Hanoi) na území ovládaném rodem Trinh jejich pobočka, která jim přinášela zisky z přepravy zlata, z manufaktur na hedvábí, ze vzácného dřeva, pepře apod. Od roku 1637 měli také pobočku v Hoi An, ale v roce 1643 je odtud vyhnalo válečné loďstvo rodu Nguyen. Od poloviny 17. století byl pokles portugalské i španělské moci v Asii zcela zjevný, způsobil ho, mimo jiné i nedostatek misionářů v obou zemích a úpadek školícího střediska v Lisabonu.

Za této situace se v roce 1649 dorazil jezuitský misionář francouzského původu Alexandre de Rhodes do Vatikánu, aby zde oficiálně požádal o svolení založit ve Vietnamu misii mimo kontrolu Portugalska. Předložil program na rychlé školení domácích kněží, studium latiny apod., přičemž by členové misie byli podřízeni pouze francouzské církvi. Podle Alexandre de Rhodese místní klérus představoval dobrou základnu pro náboženské dobytí Vietnamu. Vedení misie mělo být svěřeno konkrétním jmenovaným biskupům, kteří by se tak nemuseli zpovídat portugalskému králi. Jelikož se jednalo o oficiální povolení Svatého stolce k narušení portugalské sféry, Vatikán dlouho váhal, ale Rhodes ve Francii získal finance na dopravu a založení misie od šlechty, kterou přesvědčil o bohatství a možnostech, které Vietnam nabízel. *Francouzské peníze měly umožnit misionářům, aby nábožensky dobili Vietnam a otevřeli obchodování s Francií, z čehož by zase těžila francouzská šlechta.*³⁴ Tímto však de Rhodesova práce na francouzské misii skončila. Na popud Portugalců, kteří chtěli zabránit francouzskému vlivu ve Vietnamu, jej Vatikán v roce 1656 vyslal jako misionáře do Persie, kde o čtyři roky později zemřel. Ještě předtím ale obdržel zprávu, že Vatikán i přes odpor Portugalců schválil vyslání dvou francouzských kněží na misii do Vietnamu. Lze tedy konstatovat, že Alexandre de Rhodes položil základy kontaktů Francie s Vietnamem – ale také obchodu, protože tyto dvě oblasti byly úzce spjaty.

Kromě toho se Alexandru de Rhodesovi přičítá zásluha na latinizaci vietnamského písma. Někdy je de Rhodes nesprávně uváděn jako tvůrce přepisu vietnamštiny do latinky. Jeho Vietnamsko – portugalsko – latinský slovník (Dictionarum Annamiticum Lusitanum et Latinum, 1651) je nejstarším dochovaným slovníkem pseným latinizovanou vietnamštinou (chu quoc ngu), avšak v jeho předmluvě sám de Rhodes odkazuje na dva

³³ tamtéž, 81

³⁴ tamtéž, 81

slovníky, z nichž čerpal.³⁵ Jedná se o *Vietnamsko – portugalský slovník*, jehož autorem je jezuita Gaspar d’Amaral, a o *Portugalsko – vietnamský slovník*, který napsal Antonio Barbosa. Tito dva misionáři spolu s Franciscem de Pina a Cristoforem Borrim mají pravděpodobně největší podíl na utváření vietnamského latinizovaného písma před vznikem slovníku Alexandra de Rhodese. Avšak tyto dva slovníky, ani případná další díla, nebyly doposud nalezeny. Během svého pobytu v Evropě tento francouzský jezuita vydal několik děl o Vietnamu. *Mimo zmíněný slovník to byl Katechismus ve vietnamštině, Dějiny Tonkinu (Histoire du Tonkin, 1652), K úspěchům šíření víry v království Tonkin (Relazione de’ felici successi della fede nel regno di Tungchine, 1650; Relations des heureux succès de la foi au royaume de Tonkin, 1650), Různé cesty a mise (Divers voyages et missions, 1653)*³⁶

Díky úsilí Alexandra de Rhodese v roce 1658 Vatikán schválil vyslání prvních francouzských zástupců, vikářů François Palluho a Pierra de la Motte-Lambert, což vedlo Francii k prvním úvahám o expanzi v Asii. Vlivná společnost Svatého těla (*Saint Sacrement*) zamýšlela založit Čínskou společnost pro šíření víry a ustanovení obchodu (*Compagnie de la Chine pour la propagation de la foi et l’établissement du commerce*). V roce 1664 vypravil bohatý loďař z Rouenu Fermanel de Favery fregatu pro francouzské vikáře do Vietnamu. Avšak loď ztroskotala v bouři a misionáři museli od svého poslání upustit. Nicméně francouzský zájem o Asii neutichal. *V roce 1663 vyústil v založení Pařížské společnosti pro zahraniční mise (Société des Missions Etrangères de Paris) v ulici du Bac, což byla společnost náboženského řádu, jejíž členové byli poddáni francouzského krále i Svatého stolce.*³⁷ Právě tímto se lišila od mezinárodních řádů, jako byli jezuité, františkáni a dominikáni, kteří podléhali pouze církevní moci.

Francouzský vikář François Pallu vyslaný Vatikánem do Vietnamu byl jedním ze zakladatelů Pařížské společnosti pro zahraniční mise. Ze svých cest po asijských zemích posílal Colbertovi (ministr financí Ludvíka XIV.) zprávy o obchodu a politické situaci. Obecně můžeme říci, že až koncem 18. století měl francouzský obchod jako své zástupce ve Vietnamu pouze misionáře. Od vzniku Pařížské společnosti pro zahraniční mise katoličtí misionáři pečovali o obchodní operace svých průvodců.

³⁵ tamtéž, 81

³⁶ tamtéž, 82

³⁷ tamtéž, 82

3.5.2. Čeští misionáři ve Vietnamu

První Češi především v rámci katolických misí navštívili Vietnam už v 17. a 18. století a další dobu tu i působili. Mohli bychom, ale jít hlouběji do historie, protože první, kdo přinesl zprávy o území Indočíny byl františkán bratr Oldřich z Pordenone, který sem zavítal kolem roku 1320. Vlastně se dostal na území tehdejší Čamské říše, tedy do dnešního středního Vietnamu. *Dalším muže, který se údajně dostal do Indočíny, byl páter Palášek, prý zpovědník samotného českého krále Karla IV.*³⁸ Toto jméno uvádí jen jeden historický pramen, a tak bychom tuto informaci měli brát s rezervou.

V 18. století ve Vietnamu působil také několik jezuitů českého původu. Prvním z nich byl Václav Paleček, jehož destinací, stejně jako u mnoha misionářů mělo být Japonsko. Ale kvůli uzavření této země Václav Paleček nakonec dorazil v roce 1736 do Tonkinu. Získal si přízeň zdejšího vládce rodu Trinh, díky čemuž se jeho katolická misie začala slibně rozvíjet. Avšak roce 1760 byl následkem zákazu křesťanství vyhoštěn.

*Nejznámější z českých jezuitů je Jan (Johann) Köffler (1711-1780), jehož dopisy „z kočínčinské misie“ byly vydány v Koláčově knize Magister Nhiem věnované právě tomuto misionář.*³⁹ Pocházel z Prahy a do Tovaryšstva Ježíšova vstoupil kolem roku 1727. Brzy po dokončení studií byl vyslán do Zadní Indie. Od roku 1740 působil v Kočínčíně. Připlul do Vietnamu v roce 1740 a v roce 1747 vystřídal svého zesnulého kolegu Slováka Karla Slamenského zvaného Bohemus na pozici dvorního lékaře rodu Nguyen. Jeho lékařské a farmaceutické znalosti mu zajistilo přízeň vládce v době, kdy bylo křesťanství ve Vietnamu potlačováno, a díky tomu mohl v určité formě šířit víru. Nově příchozí misionáře nabádal, aby neprováděli duchovní činnosti okázale. Ti však neuposlechli, a tak byli v roce 1755 vyhnáni i s Köfflerem. Po vyhnání křesťanů z této oblasti zůstal do roku 1755 ve městě Hue, ale pak musel zemi opustit. Odebral se do portugalského Macaa. *Po zrušení jezuitského řádu v Portugalsku (1759) byl deportován do Lisabonu, kde strávil sedm let ve vězení. Napsal zde své hlavní dílo *Historica Cochinchinae descriptio*, jež patří k nejvýznamnějším pramenům k dějinám této oblasti.*⁴⁰ Po propuštění z vězení roku 1767 se vrátil do Čech, avšak po několika letech se opět vydal na misii, tentokrát do Sedmihradska, kde jej zastihlo v roce 1773 zrušení řádu papežem. Köffler se již do Čech nevrátil a v Sedmihrádku zůstal až do své smrti.

³⁸ MÜLLEROVÁ 2004 – Petra MÜLLEROVÁ: Stručná historie států – Vietnam. Praha 2004, 83

³⁹ HLAVATÁ/IČO 2008 – Lucie HLAVATÍ/ Ján IČO: Dějiny Vietnamu. Praha 2008, 83

⁴⁰ BOROVIČKA 2010 – Michael BOROVIČKA: Velké dějiny země koruny české – tematická řada: Cestovatelství. Praha 2010, 261

Celkově se dochovaly záznamy o sedmi českých jezuitech: Václav Paleček a Jan Hoppe působili v severním Vietnamu (DangNgoai), Jan Köffler, Jan Gruberm Josef Naugebauer, Jan Seibert a Karel Slamenský v jižním Vietnamu (Dant Trong).⁴¹

⁴¹ tamtéž, 83

Závěr

Práce, která převážně vycházela z cestopisů a z dějepisných knih měla za úkol popsat cesty a osudy českých cestovatelů mířících do Asie v 15.-17. století a poukázat na problematiku šíření křesťanství v Asii.

Oproti Americe byla v Asii budována dlouhověková kultura, která měla a silně ctěla své zvyky. Bylo tudíž obtížnější tamní obyvatelstvo seznámit s novým náboženstvím. Díky vytrvalé snaze jezuitského řádu se to však podařilo.

Materiály do kterých jsem měla možnost nahlédnout, popisují velmi přesně životy a cesty českých misionářů, kterým se podařilo dostat do Asie, nějakou dobu tam pobýt a šířit víru. Nejširším zdrojem se stala publikace od Michaela Borovičky: Velké dějiny země Koruny české tematická řada cestovatelství, která do podrobnosti zmapovala cesty českých cestovatelů.

V této práci bylo cílem nastínit pohnutky a záměry cest českých cestovatelů, které jsem se snažila shrnout a popsat s pomocí pramenů a informací, které jsem objevila v nespočetných publikacích. Publikace od Michaela Borovičky byla ideálním zdrojem i se sbírkou dopisů z misijních cest Cesty ve znamení kříže od Zdeňka Kalisty. Tyto dvě publikace mi dali možnost podrobněji prozkoumat životy a cesty českých cestovatelů a zmapovat jejich cesty a působiště.

Historie cestovatelství nám nabízí mnoho překvapujících objevů, které nás dokáží obohatit nejen vědomostně, ale i kulturně. Z tohoto důvodu jsem velice ráda, že jsem měla možnost a podařilo se mi nashromáždit dostatek informací a zdrojů pro zpracování.

Z pohledu moderního člověka jsou tyto cesty bez dnešních vymožeností naprosto nepředstavitelné a tím více vzrušující je fakt, že i naši krajané byli součástí těchto výprav. Studie materiálů a jejich zpracování mi rovněž pomohlo odkrýt mnohé spojitosti v evropské a asijské kultuře a náboženství, věřím, že při mé další návštěvě Vietnamu, budu na některé tradice a zvyky nazírat s větším pochopením a úctou.

Seznam literatury

BOROVÍČKA 2010 – Michael BOROVÍČKA: Velké dějiny zemí Koruny české – tematická řada: Cestovatelství. Praha 2010

FAIRBANK 1998 – John King FAIRBANK: Dějiny Číny. Praha 1998

LIŠČÁK 2002 – Vladimír LIŠČÁK: Stručná historie států – Čína. Praha 2002

VONDRA 2016 – Pavel VONDRA: Stručná historie států – Filipíny. Praha 2016

STRNAD/FILIPSKÝ 2013 – Jaroslav STRNAD/ Jan FILIPSKÝ: Dějiny Indie. Praha 2013

KLÍMA 2010 – Jan KLÍMA: Stručná historie států – Portugalská Indie. Praha 2010

FILIPSKÝ 2003 – Jan FILIPSKÝ: Stručná historie států – Indie. Praha 2003

REUSCHAUER/ CRAIG 2003 – Edwin O. REISCHAUER/ Albert M. CRAIG: Dějiny Japonska. Praha 2003

LABUS 2009 – David LABUS: Stručná historie států – Japonsko. Praha 2009

CHALOUPKA 2005 – Jiří CHALOUPKA: Stručná historie států: Španělsko. Praha 2005

HLAVATÁ/IČO 2008 – Lucie HLAVATÁ/ Ján IČO: Dějiny Vietnamu. Praha 2008

MÜLLEROVÁ 2004 – Petra MÜLLEROVÁ: Stručná historie států – Vietnam. Praha 2004

TINDALL/SHI – George B. TINDALL/ David E. SHI: Dějiny spojených států amerických. Praha 2008

MARTÍNEK/MARTÍNEK 1998 – Jiří MARTÍNEK/ Miloslav MARTÍNEK: Kdo byl kdo – naši cestovatelé a geografové. Praha 1998

MARTÍNEK/MARTÍNEK 2003 – Jiří MARTÍNEK/ Miloslav MARTÍNEK: Kdo byl kdo – světoví cestovatelé a mořeplavci. Praha 2003

JANÁČEK 1970 – Josef JANÁČEK: Portréty: Kryštof Kolumbus. Praha 1970

KUNSKÝ 1961 – Josef KUNSKÝ: Čeští cestovatelé I. Praha 1961

KALISTA 1941 – Zdeněk KALISTA: Cesty ve znamení kříže. Praha 1941

KUBÍKOVÁ 2001 – Jiřina KUBÍKOVÁ: Křesťanská misie v 16.-18. století. Brno 2001

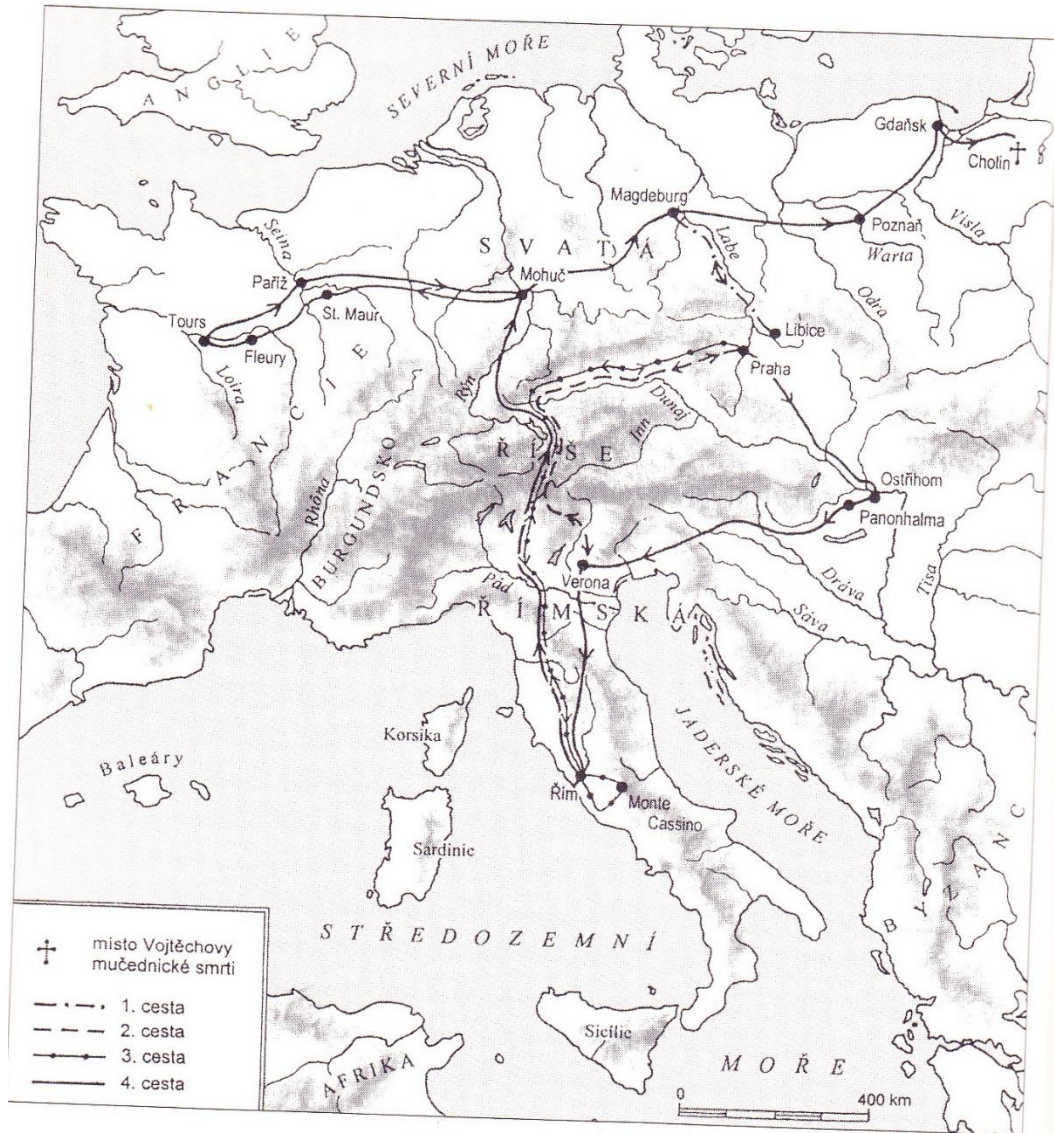
ANDREOTTI 2007 – Guilio ANDREOTTI: Matteo Ricci, Jezuita v Číně (1552-1610). Olomouc 2007

ČORNEJOVÁ 1995 – Ivana ČORNEJOVÁ: Tovaryšstvo Ježíšovo. Praha 1995

ČORNEJOVÁ/ FECHTNEROVÁ 1986 – Ivana ČORNEJOVÁ/ Anna
FECHTNEROVÁ: Životopisný slovník pražské univerzity. Filozofická a teologická
fakulta 1654-1773. Praha 1986

Seznam obrazové přílohy:

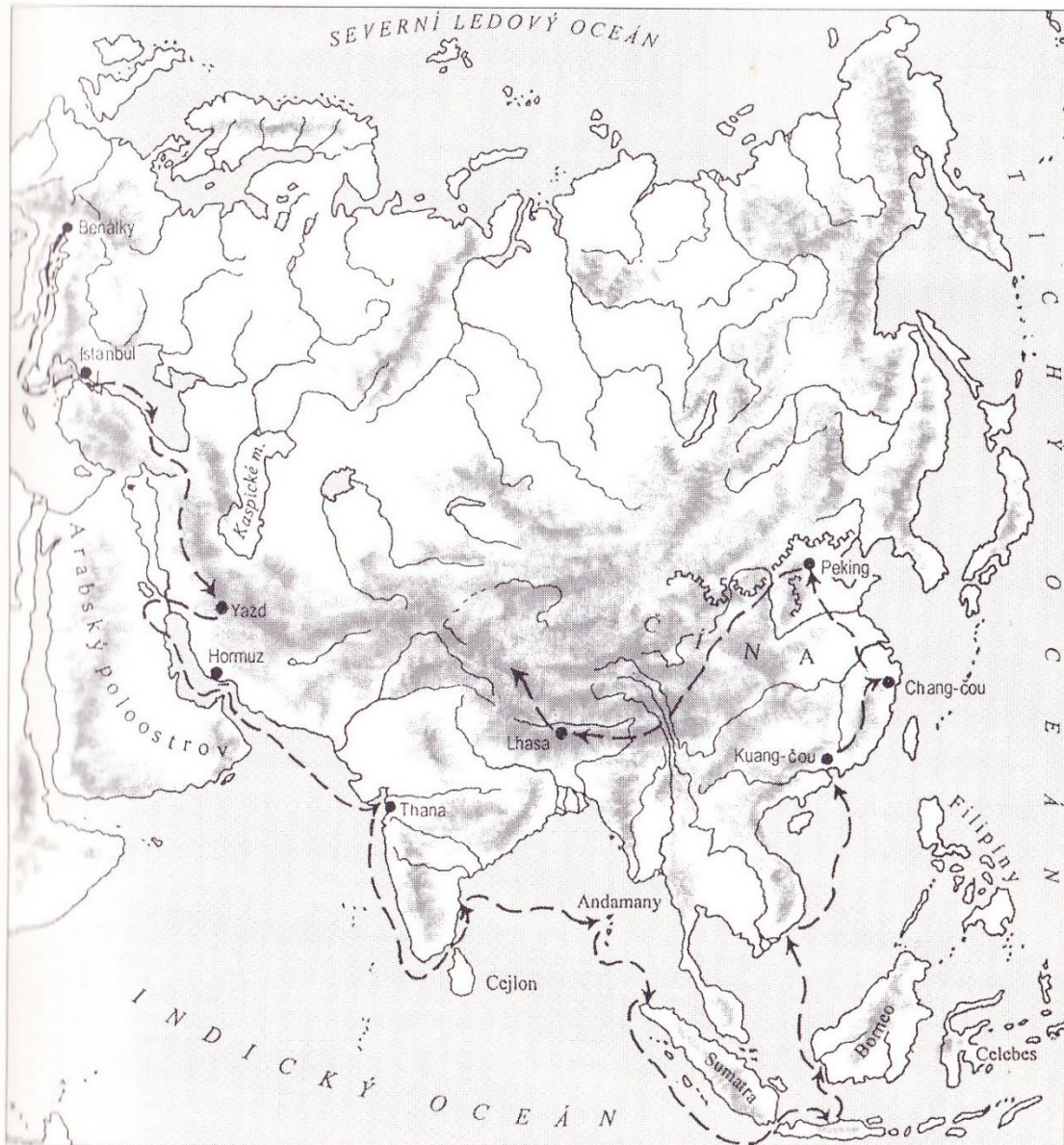
1. Mapa cest svatého Vojtěcha po Evropě.
2. Portrét bratra Odorika z Pordenone.
3. Cesta bratra Odorika z Pordenone do Pekingu a zpět v letech 1314/18–1330
4. Čínské jméno misionáře Karla Slavička napsané čínskými znaky
5. Mapa míst, kde působili jezuitští misionáři z české provincie Tovaryšstva Ježíšova v Asii a v Rusku
6. Obraz Adama Schalla, který byl jeden ze Slavičkových předchůdců, v mandarínském oděvu
7. Portrét francouzského misionáře Alexandre de Rhodese
8. Katechismus vydaný ve vietnamštině, jehož autorem byl Alexandre

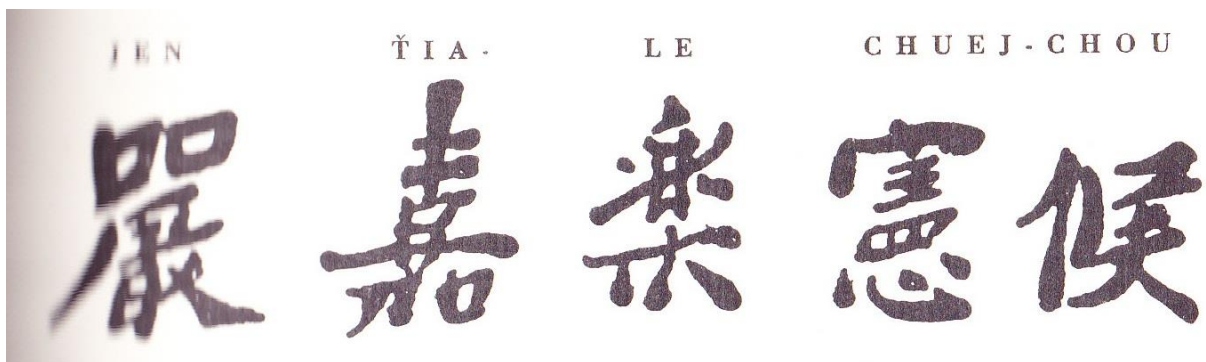
1. Mapa cest svatého Vojtěcha po Evropě

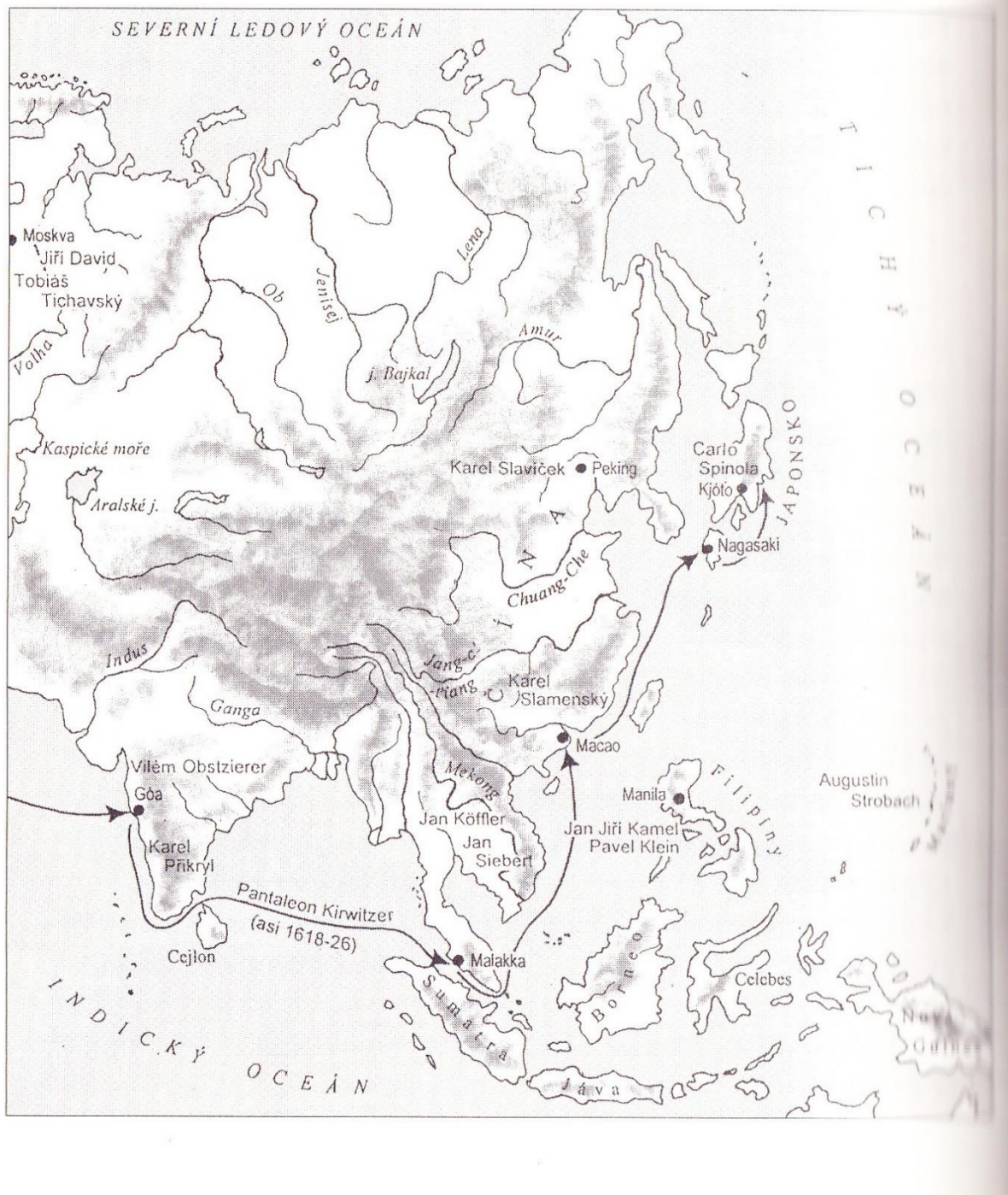
2. Portrét bratra Odorika z Perdenone

3. Cesta bratra Odorika z Pordenone do Pekingu a zpět v letech 1314/18–1330

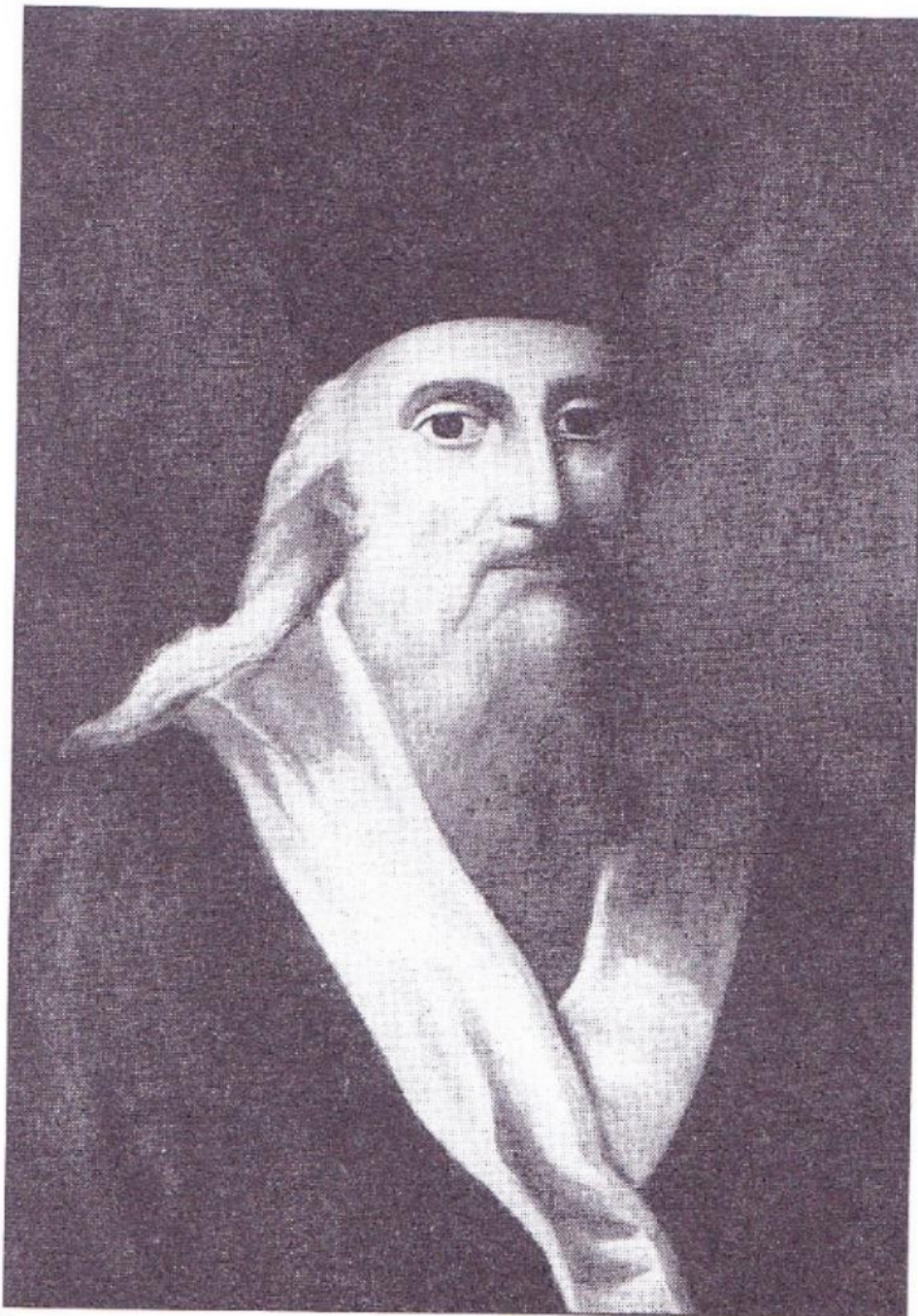
4. Čínské jméno misionáře Karla Slavička napsané čínskými znaky

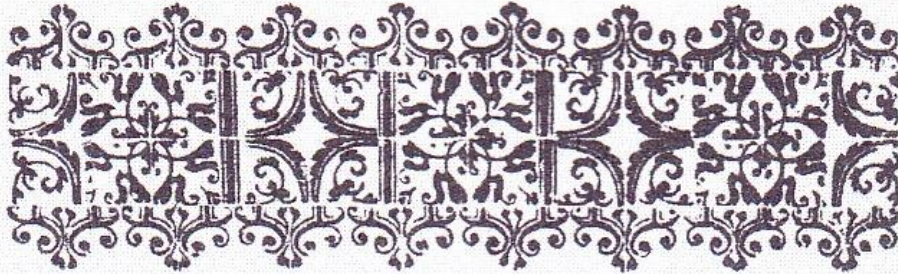
5. Mapa míst, kde působili jezuitští misionáři z české provincie Tovaryšstva Ježíšova v Asii a v Rusku

6. Obraz Adama Schalla, který byl jeden ze Slavíckových předchůdců, v mandarínském oděvu

7. Portrét francouzského misionáře Alexandre de Rhodese

C A T H E C H I S M V S
in octo dies diuisus.

Phép giảng tám
ngày

Dies Primus.

Ngày thứ nhất.

Suppliciter petamus ab
Optimo Caeli Domino ut
adiuet nos, ad hoc ut in-
telligamus probè legem Do-
mini^b intelligendum au-
tem, ad hoc est neminem esse
in hoc seculo qui diu uiuat,
^c vix enim pertingitur ad
septuagesimum aut octo-
gesimum etatis annum^d
querendus est igitur à no-
bis modus ut possimus diu
uiuere, ^e hoc est, vitam
sempiternam adipisci^f
hoc enim verè prudentis
est^g cetera omnes huius
mundi artes quamuis diui-
tys acquirendis sint apta,
^h minimè tamen eripere
nos poterunt ab ignobilitate & miseria; quin tadem in eam
inci.

Ta câu cũ đức Chúa
blời giúp sức cho
ta biết rõ tư tưởng đạo
Chúa là như ảng nào
^b vì thấy ta phải hay ở
thế này chẳng có ai sống
^c lâu; ^e vì chúng ké
đến bảy tám mươi tuổi
^d chẳng còn nhều. ^d vì
thấy ta nên tìm đường
nào cho ta được sống lâu,
^e là kiếm hàng sống thấy:
^f thật là việc người khôn
^g tử. ^g khác phép thế
gian này, dù mà làm
cho người được phú
^h quý: ^h sau le chẳng làm.
được cho ta ngày sau

8. Katechismus vydaný ve vietnamštině, jehož autorem byl Alexandre de Rhodes